

Užívání návykových látek vysokoškolskými studenty

Simona Mokořová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Simona Mokořová**
Osobní číslo: **H150293**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Užívání návykových látek vysokoškolskými studenty**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti návykových látek, vývojového období mladé dospělosti a vysokoškolského prostředí.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

HAJNÝ, Martin. O rodičích, dětech a drogách. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 80-247-0135-9.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024753263.

KALINA, Kamil a kolektiv. Mezioborový glosář pojmů z oblasti drog a drogových závislostí: 1.vyd. Praha: Fiala Nová a. s., 2001. ISBN 80-238-8014-4.

LIBA, Jozef. Zdraví, drogy a drogová závislost: 1. vyd. Prešov: Metodické centrum, 2001. ISBN 80-8068-036-1.

NEŠPOR, Karel. Návykové chování a závislost. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-6.

VÁGNEROVÁ, Marie. Současná psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0696-5.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Michaela Lukešová
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

27. listopadu 2018

Termín odevzdání bakalářské práce:

26. dubna 2019

Ve Zlíně dne 27. listopadu 2018

L.S.

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně
22.3.2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

2) Vysoká škola neviditelně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Dizertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být sčít nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výtisky, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užívá-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školské dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 40 Školské dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybného projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užívat či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou užívání návykových látek vysokoškolskými studenty. Práce je členěna na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce definuje pojmy v oblasti návykových látek, zaměřuje se na období mladé dospělosti a následně se zabývá vlivy prostředí pro vznik drogové závislosti. Praktická část práce se zaměřuje na problematiku užívání návykových látek studenty Sociální pedagogiky, Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, kde výzkum probíhal formou dotazníkového šetření.

Klíčová slova: rizikové chování, vlivy prostředí, mladá dospělost, student, vysoká škola, nelegální návykové látky, legální návykové látky.

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with matters of substance use by college students. This thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part defines terms in area of substance use, is orientated on period of young adulthood and next deals with environmental influences for drug addiction. The practical part is focused on matters of substance use by college students studying Social Pedagogy of University of Thomas Bata in Zlin, where the research was realized via questionnaire.

Keywords: danger behaviour, environmental influences, young adulthood, student, college students, illegal addictive substances, legal addictive substances.

Chtěla bych poděkovat především Mgr. Michaele Lukešové za její odborné vedení, cenné připomínky a trpělivý přístup. Dále bych chtěla poděkovat všem, kteří se podíleli na výzkumné části mé práce. Velké díky patří také mým blízkým, kteří mně po celou dobu vzniku práce poskytovali velkou podporu a velký dík patří taky mému bývalému příteli, který stojí za tím, že tato práce vůbec byla dokončena.

Motto:

„Drogy jsou sázka s vaší myslí“

Jim Morrison

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 NÁVYKOVÉ LÁTKY	11
1.1 VYBRANÉ SKUPINY DROG.....	12
1.2 DROGOVÁ ZÁVISLOST	17
2 OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI	20
2.1 SPECIFIKA MLADÉ DOSPĚLOSTI.....	20
2.2 PROMĚNA KOGNITIVNÍCH FUNKCÍ A EMOCÍ	21
2.3 ROZVOJ SOCIALIZACE.....	23
2.4 DIFERENCIACE ROLÍ	24
3 VLIV PROSTŘEDÍ NA UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK	26
3.1 VLIV RODIČŮ.....	26
3.2 VLIV VRSTEVNÍKŮ, KAMARÁDŮ	29
3.3 VLIV PARTNERA	30
3.4 VLIV ZAMĚSTNÁNÍ	30
3.5 VLIV MÉDIÍ.....	31
3.6 VLIV ŠKOLY	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
4 METODOLOGIE VÝZKUMU	35
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍLE A OTÁZKY	35
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR	36
4.3 METODA SBĚRU A ZPRACOVÁNÍ DAT	37
5 ANALÝZA DAT	39
5.1 UŽÍVÁNÍ LEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK	39
5.2 UŽÍVÁNÍ NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK.....	52
5.3 NÁZORY STUDENTŮ NA UŽÍVÁNÍ NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK	64
6 INTERPRETACE DAT	71
6.1 DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	77
ZÁVĚR	78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	82
SEZNAM GRAFŮ	83
SEZNAM TABULEK	84
SEZNAM PŘÍLOH	85

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou užívání návykových látek vysokoškolskými studenty. Téma, zaměřené na užívání návykových látek jsem si vybrala především z toho důvodu, že mě zaujala praxe v kontaktním centru, kde se jako absolventka Sociální pedagogiky budu moci a chci, pracovně uchytit a v této oblasti růst. Dalším důvodem k výběru tématu byla samotná zvědavost, jak je tento patologický jev zastoupen právě mezi studenty Sociální pedagogiky, kteří se studiem připravují na pomáhající profesi a věnují se prevenci některých jevů, mezi které lze právě užívání návykových látek jednoznačně zařadit.

Bakalářská práce si klade za cíl analyzovat zkušenosti studentů Sociální pedagogiky s užíváním návykových látek. Práce se rozčleňuje na část teoretickou a praktickou.

Teoretická část bakalářské práce se skládá ze tří kapitol. První kapitola se zabývá vymezením pojmů v oblasti legálních i nelegálních návykových látek a na definici drogové závislosti z pohledu více autorů. Druhá kapitola je zaměřena na jedince v období mladé dospělosti, jak jej popisuje vývojová psychologie. Nezbytnou částí oblasti užívání návykových látek jsou jednoznačně příčiny vzniku závislosti či užívání, které mohou pramenit z různých důvodů, na základě nichž, potom probíhá individuální spolupráce mezi uživatelem návykových látek a sociálním, či jiným odborným pracovníkem, proto byla poslední kapitola věnována vlivům prostředí, které jsou významné pro vznik drogové závislosti či užívání určité látky. V této kapitole se také zabývám vlivem školy, kde je přiblíženo prostředí vysoké školy, jehož nedílnou součástí je právě vysokoškolský student.

Praktická část bakalářské práce se zabývá analýzou a interpretací údajů z kvantitativního šetření, které bylo realizováno formou dotazníku. Práce si klade otázku: *Jaké jsou zkušenosti studentů Sociální pedagogiky UTB Zlín, s užíváním návykových látek?* Výzkum se zaměřuje na tři oblasti, z čehož první oblast zjišťuje užívání legálních návykových látek studenty, druhá oblast směřuje k užívání nelegálních návykových látek studenty a poslední oblast měla za úkol odhalit postoje studentů na užívání nelegálních návykových látek obecně. Poslední oblast v sobě zahrnuje také informace, které mapovaly situaci, týkající se užívání nelegálních návykových látek na UTB ve Zlíně, pohledem samotných studentů.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 NÁVYKOVÉ LÁTKY

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník definuje návykovou látku následovně: *Návykovou látkou se rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobilé nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování.*

Návyková látka, někdy též nazývaná jako droga je tedy látka, splňující dva požadavky. Jedná se o psychotropní efekt, jímž droga působí na naše prožívání. Druhým postulátem je tzv. potenciál závislosti – látka obsahuje cosi, co může v kontextu s dlouhodobým a pravidelným užíváním přivodit vznik závislosti a zapříčinit ztrátu kontroly nad jejím užíváním (Minařík, 2015, s. 49). Avšak v minulosti byla slovem „droga“ myšlena léčebná látka rostlinného či živočišného původu (Nožina, 1997, s. 9). Z předložených definic tedy plyne, že droga je látka syntetické nebo přírodní povahy se schopností navodit u jedince závislostní chování.

V odborné literatuře můžeme najít mnoho pohledů na rozdělení návykových látek, ale třídění drog je příliš složité a není jasné kritérium, podle kterého se návykové látky dělí. Zákon dělí návykové látky na legální a nelegální, přičemž legální a současně i měkkou návykovou látkou je např. alkohol, nikotin či kofein, do skupiny nelegálních a tvrdých návykových látek pak můžeme řadit např. heroin, kokain či pervitin. Dále lze návykové látky dělit podle rizika závislosti nebo podle **působení na psychiku zdravého člověka:**

Tlumivé látky vyvolávají uvolnění, zklidnění, zpomalení reakcí, pasivitu, ospalost. Rychle na ně vzniká těžká fyzická závislost, a pokud není droga podána, rozvíjí se abstinenční syndrom. Do skupiny tlumivých látek řadíme např. heroin, morfin, alkohol, léky – anxiolytika, hypnotika. Oproti tomu **Stimulační látky** povzbuzují centrální nervovou soustavu. Po užití mizí únava, potřeba jíst a spát, zvyšuje se výkon i aktivita, dostavuje se pocit fyzické i duševní síly, euforie. Na stimulační drogy vzniká těžká psychická závislost. Do skupiny stimulačních látek řadíme např.: kokain, pervitin, kofein či nikotin. **Halucino-**
genní látky významně mění kvalitu vědomí, psychiku, intenzitu a hloubku prožívání, způsobují sluchové a zrakové halucinace, zvyšují intenzitu vnímání prostoru a barev. Nebezpečím je nepředvídatelnost jejich působení. Do této skupiny řadíme např. LSD, lysohlávký, ketamin, ale i konopné drogy (Substituční léčba, 2018).

1.1 Vybrané skupiny drog

1. Alkohol

Pojem alkohol pochází z arabského slova al-ka-hal, označující zvláštní jemnou látku. Alkohol vzniká zkvašením cukrů působením kvasinek (Skála, 1988). Podle Zákona č. 37/1989 Sb. o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, ve znění pozdějších předpisů, jsou alkoholickými nápoji lihoviny, destiláty, víno, pivo a jiné nápoje, které obsahují více než 0,75 objemového procenta alkoholu.

Alkohol patří mezi nejrozšířenější a společensky nejakceptovatelnější psychoaktivní látku, která působí jako antianxiotikum. Užívá se perorálně a při jeho užití zpočátku dochází k pocitu euforie a uvolnění, ke zlepšení nálady, poživatel je velmi energický a sebevědomý, s navyšujícími se dávkami ale postupně přichází poruchy řeči, problémy s rovnováhou, ale často také agrese a s ní spojené nekontrolovatelné jednání (Hupková, 2012). Konzumace nadměrného množství alkoholu s sebou obvykle přináší útlum, ospalost, žaludeční problémy a zvracení. Intoxikovaný může upadnout do hlubokého spánku, ztratit vědomí a zemřít, velmi často důsledkem vdechnutí zvratků a zástavy dýchání či krevního oběhu (Edwards, 2004, s.8-15). Alkohol je legální, avšak vysoce návyková látka, která je v ČR dostupná osobám starším osmnácti let. Česká společnost již dlouhou dobu zaujímá přední příčky světových žebříčků spotřeby alkoholu, kdy na jednoho obyvatele ročně připadá v průměru deset litrů stoprocentního alkoholu (Kalina, 2003).

2. Opioidy

Nezbytné místo v tomto výčtu mají také opioidy. Oproti stimulantům je pro opiáty typický pocit zklidnění, tělesný útlum, nevolnost, zúžené zornice, znečitlivění, pocit lhostejnosti vůči problémům a útlum dechu. Dlouhodobé užívání vede k psychické a somatické závislosti. Odvykací stavy bývají velmi nepříjemné, objevuje se teplota, tělesné bolesti, průjmky, zvracení, dehydratace, úporná nespavost nebo poruchy řeči (Kalina et al., 2015). Mezi zástupce této skupiny patří: kodein, braun, metadon, buprenorfín (Subutex, Suboxone), opium a heroin (Prevcentrum,2017).

Heroin, slangově háčko nebo herák je syntetický derivát morfinu, což je přírodní lék získávaný z opiového máku (Borník 2001). Působí silněji, rychleji a kratší dobu, než morfin. Heroin má podobu bílého až nahnědlého hrudkovitého prášku. Je silně návykový a jeho dlouhodobé užívání vede k silné toleranci v porovnání s jinými látkami (Wikipedia,2018).

Výroba, držení a prodej heroínu je v ČR a spoustě jiných zemí nelegální, ale kupříkladu ve Spojeném království je ho možno získat na lékařský předpis pod názvem *diamorphine*. Heroin je hojně využíván jako silná návyková látka, jež navozuje značnou euforii, která postupně mizí se zvyšující se tolerancí. Heroin je možno užívat šňupáním, injekčně či inhalací. Vzniká na něm velká fyzická a psychická závislost. Fyzická závislost vyžaduje aplikaci heroínu v několika denních dávkách (3-4), při jejichž nedodržení dochází k rozvoji odvykacího stavu. Rozvoj psychické závislosti je zde pomalejší a spočívá v tom, že je uživatel nucen užít látku i po odeznění somatického odvykacího stavu. Mezinárodně je heroin kontrolován podle Jednotné Úmluvy o omamných látkách (Single Convention on Narcotic Drugs) (Prevcentrum, 2017).

3. Konopné psychoaktivní látky

Zdrojem konopných látek je rostlina označována, jako konopí seté a konopí indické, jejichž účinnou látkou je THC. Konopné drogy patří mezi nejužívanější drogy u nás, zejména kvůli psychotropním účinkům kanabinoidů, které obsahují. K účinkům konopných látek patří zejména pocit euforie a pozitivita, projevující se nespoutaným smíchem (Radimecký, 2007). Intoxikovaný má zarudlé oči, zrychlený tep, poruchy paměti či sluchové i zrakové iluze, přecházející do halucinace. Dlouhodobé užívání pak může vézt ke ztrátě zájmů, depresím a k vyvolání schizofrenních onemocnění (Nešpor, 1997). Psychoaktivními drogami, jež se z konopí mohou získávat, jsou marihuana, hašiš a hašišový olej. V marihuaně lze najít pět až deset procent THC, v hašiši kolem dvaceti procent a v hašišovém oleji dokonce až osmdesát procent (Booth, 2004).

Na **marihuanu, hašiš i hašišový olej** je tedy pohlíženo jako na psychoaktivní drogy, právě kvůli tomu, že obsahují větší než povolené množství psychoaktivní látky THC (BOOTH, M., 2004). V České republice je marihuana legální pouze na lékařský předpis. *Marihuanou rozumíme květy s okvětními lístky usušené samičí rostliny konopí, které jsou popřípadě smíchány s většími listy* (Miovský a kol., 2008, s. 126). Marihuana je v odstínech zelené barvy, hašiš a hašišový olej mají barvu tmavě zelenou až hnědou a nejčastěji se užívají kouřením či perorálně, kdy se tyto látky přidávají do různých pokrmů. Účinky přichází za několik minut po aplikaci a přetrvávají zhruba 2-4 hodiny, po orálním způsobu aplikace je doba zhruba dvojnásobná. U uživatelů konopných psychotropních látek dochází k poruše pozornosti, schopnosti koncentrace, snížení reakční pohotovosti (postřehu), zhoršení přesnosti zrakového vnímání, zhoršení motorické koordinace (Legalizace, 2017).

4. Stimulancia

Stimulační drogy jsou látky budivé, které vyvolávají tělesné a duševní povzbuzení. Jejich užívání vyvolává různý stupeň nabuzení organismu od svěžesti až po nekontrolovatelné vzrušení. Typickými zástupci jsou pervitin (metamfetamin), amfetamin, kokain, méně typickým zástupcem je extáze, jež může mít krom stimulačního účinku i účinek psychedelický. Stimulancia zvyšují psychomotorické tempo a bdělost především urychlením myšlení, zvýšenou nabídkou asociací a výbavností paměti. Mizí potřeba spánku a únava, dochází k pocitům euforie a duševní a tělesné síly. Snižují chuť k jídlu (Kalina, 2003, 164–167).

Pervitin slangově „perník“ „péčko“, „piko“ „parno“ je zástupcem širší skupiny amfetaminových drog, jejichž základním efektem je celková stimulace a povzbuzení. Čistý pervitin má formu mikrokrystallického bílého prášku, bez zápachu, a je hořké chuti. Pervitin je nelegální a nejvíce rozšířenou drogou v České republice, jejíž pravidelné užívání vede rychle k toleranci a ke vzniku psychické závislosti na jejích účincích (Kubánek, Polívka, 2010, s. 77). Účinky amfetaminů lze číst, jako inzerát *Cítíte se mladě, dynamicky, jste kreativní, komunikativní se smyslem pro inovaci* (Gohlert, Kuhn, 2001, s. 55). Pervitin významně působí na motoriku a psychické funkce člověka. Způsobuje motorický neklid, pro který je typická tzv. vykroucenost. Jeho užití vede k povzbuzení celkové aktivity člověka a k vyvolání pocitů euforie a bdělosti. Dochází ke zvýšení pozornosti, soustředěnosti a k urychlení toku myšlenek. Užití pervitinu vede k odstranění zábran, ke zvýšení pocitů sebejistoty, rozhodnosti a ke zvýšení výkonnosti celého organismu, což vede ke snížení únavy a opadá tak potřeba spánku. Také je často využíván jako anorektikum, a jelikož působí nechutenství, člověk nemá potřebu jíst (Kalina, 2003, s. 165-166). Po odeznění účinků drogy se objevují pocity vyčerpání a dojezd, pro který jsou charakteristické deprese, skleslost, strach, ospalost, třes, neklid a bledost, (Kubánek, Polívka, 2010, s. 79) což bývá častými důvody pro opakovanou aplikaci drogy (Rufér, 1998, s. 60 – 61). Amfetaminy dnes konzumuje mnoho lidí, především kvůli vysokému pracovnímu zatížení, např. manažeři, umělci či politici (Gohlert, Kuhn, 2001, s. 55).

5. Halucinogeny

Jedná se o skupinu psychoaktivních drog, dělících se do tří kategorií, na psychedelika, disociační drogy a delirogeny. Užití těchto látek vede ke změnám vnímání, myšlení, emocí a vědomí. Jejich účinek je nevyzpytatelný a může být nebezpečný především pro osoby, které s těmito látkami neumí správně nakládat. Oproti jiným psychoaktivním drogám, jako jsou stimulanty a opiáty, které působí na běžné oblasti mysli, zkušenosti po těchto látkách připomínají stav transu, meditace a snění (Kalina, 2003, s. 165). Po užití se objevují zrakové a sluchové halucinace, projevy depersonalizace, místo reality nastupují jakési kulisy intoxikace – bortí se vnímání prostoru, vzdáleností, mohou se dostavit exaktické prožitky splynutí s přírodou a vesmírem, ale i hrůzné vjemy natolik intenzivní a hodnověrné, že se jim postižená osoba snaží uniknout bez ohledu na možné zranění či smrt (Biotox, 2009). Doba trvání účinků se u halucinogenů odlišuje podle typu, ale o většině halucinogenů není známo, že by se vyznačovaly dlouhodobou fyzickou toxicitou. Nicméně způsobují tzv. HPPD, což je přetrvávající porucha vnímání způsobena užíváním halucinogenů. Jedná se o stav, kdy některé vizuální efekty přetrvávají po dlouhou dobu, někdy i permanentně. Nejznámější skupinou halucinogenů jsou psychedelika, z kterých můžeme znát LSD, popř. Psilocybin.

LSD je polo syntetický a nejúčinnější halucinogen, jehož účinek trvá až osm hodin. Užití LSD může skončit až smrtí uživatele, právě kvůli pocitům depersonalizace a změně vnímání času i prostoru, kdy intoxikovaný může zkoušet např. létat. LSD není považováno za návykovou látku, jelikož většina uživatelů ukončí užívání bez problémů a nedochází ke kompulsivnímu vyhledávání drogy. Vyskytuje se ve formě tzv. tripů nebo krystalů, které se rozpouští v ústech pod jazykem.

Psilocybin je přírodní halucinogenní droga obsažená v houbě *Psilocybe bohemica* (lysohlávka česká), která je v ČR běžně dostupná. Chování po užití Psilocybinu nemá ráz chování jako při užití LSD – je bez prudkého myšlenkového tempa a agitovanosti, a bez změn osobnosti. V nižších dávkách vyvolává euforii a dochází ke změnám vnímání a chování, k neschopnosti rozlišit fantazii od reality. Ve vyšších dávkách má ale podobné účinky jako LSD a může způsobit panické reakce a psychózy. Účinky přetrvávají 4-6 hodin a vzniká zde psychická závislost (Halucinogeny-účinky, PDF).

6. Těkavé látky

Těkavé látky (inhalanty) tvoří skupina nejvíce nebezpečných omamných jedů. Jsou snadno dostupné, mezi nejčastější látky patří toluen, chemopren, benzín, čikuli, éter, či aceton (Kachlík, 2011). Těkavé látky působí na organismus narkoticky a tlumivě. S jejich užitím rapidně přichází intoxikace, projevující se vzrušením, euforií, změněným vědomím, vizemi, špatnou koordinací pohybů, objevují se potíže s řečí (Presl, 1995). Jejich užíváním vzniká řada různých nádorů, dochází také k poškození plic a mozku s rapidní degradací osobnosti. Představují velké riziko, především pro těhotné matky, kdy při užívání těchto látek dochází k velkému poškození plodu. Užívání inhalantů může vést až ke smrti, nejčastěji v důsledku předávkování či udušení.¹ Velkým rizikem těchto látek je velmi snadný vznik závislosti s obtížnou léčbou (Juráková, 1999, s.23).

7. Nootropika

Nootropika, označovaná též jako „Chytré drogy“ jsou psychoaktivní drogy, léčiva, zlepšující schopnosti lidského myšlení, a proto bývají často zneužívána mimo jiné i studenty. Účinek nootropických léků bývá pozvolný a vyžaduje dlouhodobější užívání, a proto se riziko vzniku závislosti snižuje na minimum. Počáteční účinky těchto látek se objeví nejdříve po měsíci intenzivního užívání. Na trhu jsou ale dostupné i produkty, které obsahují směs různých látek - nootropik, neurostimulantů, výtažků z rostlin a především velké množství kofeinu. Učení pod vlivem těchto látek je efektivnější již v krátké době (Záruba, 2007). Hojně zneužívanými léčivy, podporujícími učení jsou především ty, jejichž účinnou látkou je piracetam. Některé léky s přídavkem piracetamu jsou i volně prodejné, tedy dostupné pro každého z nás.

Piracetam je cyklickým derivátem GABA. Zlepšuje zásobení mozku kyslíkem, zvyšuje průtok krve. Bývá předepisován pacientům s Alzheimerovou nemocí, schizofrenií, při cévních nemocech, v rámci léčby syndromu demence apod. Jeho účinek by měl být znatelný po dvou až třech týdnech a jeho vedlejší účinky jsou téměř zanedbatelné. Účinky piracetamu mohou spočívat mimo jiné i ve zvýšené pohybové aktivitě, mohou se objevit poruchy spánku a nervozita (Netdoctor, 2012).

Mezi přírodní nootropika můžeme řadit například kávu. **Kofein** má schopnost vázat se na adenosin. Adenosin je látka, kterou si mozek vytváří v době únavy nebo před spaním. Látka se v takovýchto situacích napojuje na místa mozkových buněk a díky tomuto procesu se

zpomaluje nervová aktivita a také spánek. Tato látka přináší člověku jasnější myšlení i lepší koordinaci pohybů těla. Díky účinků kofeinu dochází v organismu k uvolňování kortizolu a adrenalinu do krve. Tělo má poté zvýšený krevní tlak a rychlejší srdeční pulzaci a také celkové zrychlení metabolismu. Nadbytek kofeinu může zapříčinit nervozitu, neklid, nesoustředěnost a ztrátu jemné motoriky (Hejlová, 2013).

1.2 Drogová závislost

Syndrom závislosti je definován jako soubor fyziologických, behaviorálních a kognitivních jevů, vytvářejících se v souvislosti s užíváním psychoaktivní látky. Dominantním znakem závislosti je mnohdy silná a přemáhající touha brát určitou látku (Nešpor, 2011, s. 9-10), pokračovat v jejím užívání a ve zvyšování jejich dávek. V případě, že je příjem drogy přerušena, objevuje se syndrom odnětí drogy (abstinenční příznaky), který zmizí po jejím znovu užití. O závislosti jako diagnóze je možno hovořit pouze v případě, že jedinec splňuje kritéria Mezinárodní klasifikace nemocí. Podle MKN je pro diagnózu závislosti zapotřebí přítomnosti minimálně tří z uvedených kritérií během posledního roku:

1. silná touha nebo pocit puzení užívat látku (craving),
2. potíže v kontrole užívání látky (pokud jde o začátek a ukončení nebo množství látky),
3. látka je užívána s úmyslem zmenšit odvykací příznaky (somatický odvykací stav),
4. vyžadování vyšších dávek látky, aby se dosáhlo účinků, původně vyvolaných nižšími dávkami (průkaz tolerance)
5. postupné zanedbávání jiných potěšení nebo zájmů ve prospěch užívané látky
6. pokračování v užívání přes jasný důkaz zjevně škodlivých následků (Kalina, 2001, s. 24).

Klasifikace závislosti

Závislost bývá některými autory rozlišována na fyzickou a psychickou. Jiní autoři tyto závislosti vůbec nerozlišují a mluví o závislosti obecně. Jelikož se domnívám, že právě u drogové závislosti je tahle klasifikace důležitá, tak jsem do své práce zvolila klasifikaci od Špákelové (2011, s. 4,5), která závislost klasifikuje následovně:

1. Fyzická (somatická) závislost

Vyznačuje se tím, že organismus drogu potřebuje, a pokud není do těla dodána, dochází k abstinenčnímu syndromu (stav po vysazení drogy). Může nastat zimnice, teplota nebo bolesti kloubů, zubů aj. Nutt, King, Saulsbury, & Blakemore (2007, s. 1047-

1053) uvádí, že fyzická závislost je typická zejména pro heroin, barbituráty, benzodiazepiny, ale často může vzniknout také při užívání na opia, tabáku či alkoholu.

2. Psychická závislost

Vzniká při užívání drogy, která uspokojuje nějakou psychickou potřebu člověka např. radost, pocit jistoty aj. Člověk, který je na droze psychicky závislý, má potřebu ji brát zejména kvůli opětovnému vyvolání dobrého pocitu. Psychická závislost nejčastěji vzniká při užívání heroinu, pervitinu, kokainu a tabáku (Nutt, King, Saulsbury, & Blakemore, 2007, s. 1047-1053).

3. Sociální závislost

Jedná se o užívání drogy v souvislosti s nějakými rituály v rámci společnosti, např. na každé diskotéce musím užít pervitin (Špákelová, 2011, s. 4).

Fáze vývoje drogové závislosti

Lze vymezit čtyři různá stádia závislosti (Gohlert, 2001, s. 45-47):

1. Euforické počáteční stádium

V tomto období je účinek drogy jen pozitivní, případné negativní účinky drogy jsou podceňovány. Uživatel se zbavuje úzkosti a problémů, nastupují pocity euforie, uvolnění, omámení a lepšího sebehodnocení.

2. Kritické stádium navykání

Období, typické pro zvyšování dávek a častější konzumaci drog, z důvodu vytvoření tolerance k účinkům látky, proto také často dochází ke kombinování různých, většinou tvrdších drog (chemie), např. amfetaminů či halucinogenů. Tato fáze je nebezpečná, jelikož po ní není cesty zpět bez pozdních následků. Dochází k nenávratnému poškození orgánů, především mozku (poruchy koncentrace, pozornosti, upadání paměti), dále k finančním potížím (dluhům) a ke krádežím. Ubývá schopnost snášet nepříjemné pocity a upevní se klasický řetězec denního kouření konopí, víkendová dávka „chemie“ a nutná večeře v podobě THC. V této fázi uživatelé drog začínají navštěvovat zařízení, pomáhající toxikomanům.

3. Stádium závislosti

Dochází k výraznému zvyšování dávek na základě většího vývoje tolerance a ke ztrátě kontroly nad užíváním narkotik. V této fázi uživatel zůstává věrný již jen stimulanciím nebo sedativům. Nastává rozpad vztahů v okolí, ve škole, v zaměstnání a zvyšuje se krimi-

nalita, spojená s obstaráváním drogy (krádeže, loupeže aj.). Člověk ubývá na váze, slábne mu imunita a stává se náladovým a podrážděným, protože potřebuje drogu.

4. Chronické stádium rozkladu

Stádium, vyznačující se procesy tělesného a duševního rozkladu. Dochází k velkému poškození centrálního nervového systému, jater a ledvin. Následuje duševní úpadek a rozpad osobnosti, tzv. deprivací syndrom (ztráta své celkové podoby jako člověka, kterým byl dříve). Člověk už není schopen se finančně zabezpečit, ztrácí střechu nad hlavou, chudne a je osamělý, protože již dávno ztratil svou rodinu a okolí ním pohrdá. Člověk je vyřazen ze společnosti. Může dojít až k problémům s dezorientací v okolí a k odebrání svéprávnosti.

2 OBDOBÍ MLADÉ DOSPĚLOSTI

2.1 Specifika mladé dospělosti

Mladou dospělostí označujeme období od 20 do 40 let. V tomto období dochází k rozvoji kognitivních kompetencí, tzn. způsobu jejich užívání, stabilizaci emočního prožívání, či k posunu v oblasti sebepojetí. Vágnerová (2007, s. 12) uvádí, že mladá dospělost s sebou přináší také *socializační změny, které zahrnují přijetí nových rolí a s nimi spojených způsobů chování, vyjasnění vztahu k hodnotám a normám, prezentovaným různými skupinami (školou, rodinou, vrstevníky aj.) a dovršení vývoje morálního uvažování. Sladění individuace a socializace má v tomto období velký význam, protože může ovlivnit průběh života jedince a saturaci jeho psychických potřeb.*

Mladí dospělí nebývají rozvážní a mnohdy příliš neuvažují o důsledcích svého jednání. Způsob, kterým se v tomto období vypořádávají s úkoly, bude ovlivňovat i jejich další život. *Mladá dospělost je dobou nadějí, otevřených možností a jejich postupného naplňování, ale také je i dobou rizika zablokování dalšího vývoje. Je dobou sociálních proměn, typická pro zažití mnoha nových prožitků a získávání zkušeností. Člověk je otevřen všemu novému, což často bere i jako výzvu (Vágnerová, 2007, s. 13).* Rozhodnutí, která učiní, mohou zásadně modifikovat průběh dalších období, protože nastartuje změny, které mohou být nezvratné (např. rodičovství). Role dospělého se tedy vyznačuje většími právy a nárůstem povinností, odpovědnosti. Dospělost je spojena s určitým sociálním očekáváním, které se vztahuje zpravidla k přijetí rolí, směřujících k postupnému zvýšení vazby na společnost, se zdůrazněním zodpovědnosti za jejich zvládnutí. Přijetí nových rolí funguje jako důkaz splnění sociální normy. Každý si volí svou roli a životní styl, což může být pro 20leté značně nepříjemné, protože tlak společnosti je nutí k přijetí určitých závazků. Například otázka ekonomické soběstačnosti nemusí být mladým dospělým příjemná, protože je tlak společnosti nutí investovat své finance co nejrozumněji a nejperspektivněji. V dnešní společnosti jsou zažity určité sociální normy, kterými by se měl každý řídit. Na mladé dospělé je společností vynakládán tlak především v oblasti partnerských vztahů a sexuality. Jsou hnáni do manželství a zakládání rodin, což často berou jako omezování svobody. Lidé, kteří se těmito normami řídí, jsou společností lépe akceptováni, než li ti, kteří se rozhodnou žít alternativnější život (Vágnerová, 2007). Vše se nyní točí kolem společenského tlaku, který vlastně od jedince vyžaduje podrobení se sociální normě a přijetí role dospělého. S tím souvisí také, pro mladou dospělost důležitá, fáze intimity, *jejímž cílem je vytvoření důvěrného, spolehlivého a stabilního vztahu, který bude pro jedince*

zdrojem citové jistoty a bezpečí a mohl by se stát základem budoucího manželství a rodiny (Vágnerová, 2007, s. 15). Důležité je zde přihlídnutí k tomu, že jedinec bude i při vytváření nového druhu vztahu vždy ovlivněn typem emoční vazby, kterou zažil v dětství.

2.2 Proměna kognitivních funkcí a emocí

Pro počátek mladé dospělosti je charakteristické abstraktní uvažování. Je to zapříčiněno tím, že mladí dospělí ještě nemají dostatek vlastních zkušeností a názory starších lidí nejsou příliš ochotni akceptovat. Rozvoj myšlení je v mladé dospělosti ovlivněn především zkušenostmi, které rostou a jedinec tak přehodnocuje jejich význam, rozvíjí se schopnost zvažovat a vyhledávat alternativy řešení. Myšlení se stává integrovanější. Dochází také ke změnám v přístupu k problémům, začíná se měnit způsob užívání různých znalostí. Důležitá je schopnost jedince vybírat a používat získané poznatky, ke kterým je nevede žádná autorita (Vágnerová, 2007). Tyto poznatky jsou významné pro zvládnání běžných životních situací. *Kognitivní schopnosti a způsob jejich užívání se v období mladé dospělosti dostávají do fáze post-formálního myšlení, které bere v úvahu různé aspekty problému, jeho mnohoznačnost i celkový kontext). Dospělý jedinec již nepotřebuje problém zjednodušovat, aby jej mohl řešit, ale uvědomuje si i subjektivní význam problému a počítá s ním (Vágnerová, 2007, s. 19). Začíná chápat relativitu a mnohoznačnost situací i to, že občas nelze posuzovat situaci a její řešení jednoznačně, jen jako dobré či špatné. Z jedince odpadá potřeba jednoznačnosti, pro pocit nejistoty a dezorientace. Stává se sebejistějším a vyrovnanějším.*

V tomto období se mění také postoj k vlastnímu uvažování. Jedinec si uvědomuje své limity a přizpůsobuje jim přístup k řešení problémů, je schopen kompromisu, je schopen uvažovat komplexněji a přijat řešení, které bude přijatelné pro více lidí. Jedinec již ví, že nelze dosáhnout trvalé pravdy, a že jeho názor nemusí být definitivní, a že s narůstajícími zkušenostmi a znalostmi se mění. Tím dochází k rozvoji praktické inteligence, projevující se úspěšností při zvládnání běžných úkolů (Vágnerová, 2007). *Jedná se o uplatnění poznávacích schopností v konkrétních situacích a adaptaci na aktuální podmínky (Vágnerová, 2007, s. 22). Ke kognitivnímu rozvoji mohou velmi přispět různé životní události, které mohou změnit způsob uvažování dospělého, např. ztráta zaměstnání či narození dítěte.*

Emocionalita

V období mladé dospělosti klesá zvýšená emoční labilita, typická pro adolescenci a dochází ke stabilizaci emočního prožívání. Člověk se stává vyrovnanějším a převažuje zde pozitivní emoční ladění, což je zapříčiněno také tím, že je jedinec v tomto období více pohotový k negativním emočním prožitkům. Jedinci se jsou schopni v tomto vývojovém období vyrovnat s negativními emocemi (zármutek a smutek) mnohem rychleji, než li starší dospělí. V období mladé dospělosti je důležitý rozvoj poznávací složky emočního prožívání, jedinec teď potřebuje zvyšovat úroveň poznání různých emočních projevů, které mu usnadní budoucí sociální orientaci a adaptaci. Dospělý člověk již dokáže své emoce správně interpretovat a využívat je jako zdroj informací, dokáže se vyrovnat s emoční zátěží. Období mladé dospělosti se vyznačuje taktéž zlepšením citových prožitků. Jedinec je schopen sdílet emoce se svými vrstevníky či blízkými. Poznání emocí druhého také slouží jedinci k posouzení vlastních pocitů a vytvoření jakéhosi nadhledu. Mladí dospělí také dokážou, na rozdíl od adolescentů lépe ovládat své pocity a dokážou rozlišit, v jakých situacích je vhodné je odkrýt. Co se týče emoční sdílnosti, tak mladí dospělí mnohdy své emoce neprojevují, většinou z potřeby chránit svou intimitu či v situacích nejistoty. Tenhle fakt poté výrazně narušuje jejich neverbální komunikaci a to zejména v osobních vztazích. V průběhu mladé dospělosti dochází také k nárůstu přívětivosti. Jedinec se stává empatičtější a vstřícnějším, což je podmíněno především získanými zkušenostmi (Vágnerová, 2007).

Mladí dospělí jsou schopni přijmout vyšší sociální a emoční riziko, spojené s navazováním vztahů, které mohou být povrchní a mohou se snadno střídat (Vágnerová, 2007, s. 25). Díky těmto vztahům pak získávají potřebné zkušenosti a znalosti. Sociální interakce s různými lidmi rozvíjí zkušenosti a přispívají k poznání vlastního emočního prožívání. V první polovině mladé dospělosti si jedinec vytváří bohatou síť různých přátel, především s cílem získat nové emoční zkušenosti. Jedinec je v tomto období komunikativní a otevřený, přátelé jsou pro něj velmi důležití. Druhá polovina mladé dospělosti je ve znamení kvality, kdy již dochází k redukci sociální sítě a jedinec se snaží minimalizovat rizika a navýšit emoční zisky. V jeho síti zůstávají pouze vybrané vztahy, které se prohlubují a upevňují, čímž narůstá jejich kvalita a stávají se pro jedince uspokojivějšími. Mladý dospělý by měl být také schopen dosáhnout přijatelné úrovně emoční inteligence, která se vyznačuje především empatií, vnímavostí k pocitům druhých a schopností udržovat dobré vztahy (Vágnerová, 2007).

2.3 Rozvoj socializace

Ke konci adolescence dochází k posunu v chápání běžných sociálních norem. Mladý dospělý již není podřízen kontrole dospělé authority, ale stává se svobodnějším a sám se může rozhodovat, jestli bude pravidla respektovat, či nikoliv (Vágnerová, 2007, s. 28). Období mladé dospělosti je také charakteristické nárůstem nežádoucího chování, a to především u mužů, kteří nezvládli svobodu a zodpovědnost vlastní dospělosti. Jedinec sice zná obecné normy a standardy pro chování v oblasti již zafixovaných rolí, ale není si jist, jaká pravidla platí pro nové situace a role. Jeho vztah k normám je ovlivněn i společenským očekáváním, která kladou důraz na větší zodpovědnost jedince. Sociální tlak vede ke změně v postojích jedinců, kteří novou normu začnou postupně akceptovat, avšak především kvůli posílení jejich sociálního statusu. Mladí dospělí již vědí, že je nezbytné plnit určité povinnosti a řídit se pravidly. Jejich morální postoje závisí především na dosažené úrovni uvažování, ale také na zkušenostech, z nichž jsou jedny z nejdůležitější právě ty z dětství. V období mladé dospělosti jsou považovány za nejvýznamnější dvě kategorie zkušeností: *Prožitek subjektivně obtížného řešení konfliktu osobně významných hodnot*, jehož význam nabývá až v dospělosti, jelikož dříve byl jedinec ovládán autoritami a nemohl se rozhodovat sám. Další významnou zkušenost pro toto období autoři vidí ve *zkušenosti se silnou emoční vazbou*, z které vyplývá zodpovědnost k jiné bytosti. Může se jednat například o vztah k vlastním dětem. Konkrétně rodičovská role je pro rozvoj morálního uvažování důležitá, protože jedinec přebírá zodpovědnost za jinou osobu a má tedy určité povinnosti a problémy, které musí řešit. S rozvojem zkušeností se jedinec stává méně radikálním a jeho morální uvažování se stává flexibilnější. Morální uvažování ovlivňuje také vzdělání, které posiluje komplexnost a flexibilitu myšlení, proto bývají vzdělanější lidé, více kritičtější, méně ovlivnitelní a tolerantnější.

V období mladé dospělosti dále dochází k postupné proměně rolí a rozvoji sociálních dovedností. Socializační proces závisí na dosavadních zkušenostech jedince a na změně jejich života. V dospělosti se jedinec stává součástí veškerého sociálního dění a musí tedy zvládnout mnohé sociální dovednosti a vědět, kdy které použít. Podstatnou částí dospělosti je rozvoj vlastní identity, která by měla být natolik stabilní, aby unesla vývojovou proměnu. Jedinec již nelpí na osobním prosazení, ale je schopen navázat citový vztah, ve kterém se své identity vzdává ve prospěch přátelství či partnerství, z něhož se může stát trvalejší soužití. Dosažení intimity je hlavním úkolem dospělosti, který pomáhá vytvářet zkušenostní základ, jež ovlivní další vztahy k druhým lidem a rozvíjí sebepoznání (Vágnerová, 2007).

2.4 Diferenciace rolí

V období mladé dospělosti dochází k nejvýraznější diferenciaci mužské a ženské role. Zrání mužské osobnosti, v porovnání s ženskou, bývá pomalejší a pozvolnější. U nezralých mužů někdy můžeme pozorovat tzv. komplex Petera Pana, což znamená, že muž odmítá dospět, převzít zodpovědnost a stále žije v roli chlapce, který zůstává s matkou a ze strachu ze závazků utíká před stabilním rovnocenným vztahem. Muž se podle některých studií stává opravdu dospělým až kolem čtyřiceti let, kdy se začnou měnit jeho hodnoty a normy. Chlapci kolem 20-30 let se zaměřují spíše na sebeprosazení v profesním životě, soupeření s vrstevníky a touží po uznání ostatních mužů a obdivu žen. V tomto období chtějí tvrdou práci dosáhnout žádoucího postavení, aby si potvrdili svou mužnost. Vývoj k mužství je tedy náročný proces, především dnes, kdy jsou na muže od žen kladeny vyšší nároky, v podstatě stejné, jako jsou kladeny na ženy, jejichž zrání bývá rychlejší, což je dáno i biologickou potřebou usazení a zplodění dětí. Najdou se však i nezralé ženy, které odmítají dospět a uchytí se v roli věčného děvčátka s vazbou na rodiče. Tyto ženy mají často strach navazovat vztahy s muži, protože se intimního partnerství bojí či nemají od muže reálná očekávání a stále čekají na dokonalého, zidealizovaného partnera, či si najdou partnera mnohem staršího, který nezralé ženě nahrazuje otce, ale jakmile svou vývojovou roli splní a žena se osamostatní, vztah se rozpadne. Co se týče dnešních žen, tak je třeba zmínit, že v průběhu posledních padesáti let došlo ke změně pojetí jak ženské, tak i mužské role. Ženy se staly využitelnějšími, což lze pozorovat v oblasti vzdělání, ekonomické soběstačnosti i svobody rozhodování o těhotenství. Ženy se oproti tradičnímu pojetí stávají dominantnějšími, samostatnějšími, nezávislejšími. Dalo by se říci, že jednají jako muži a chtějí mít svůj vlastní úspěch, nikoli být ve stínu partnera. Zatímco se ženská role vyvíjí, tak prestiž mužské role klesá. Muži v soukromém životě ztrácí svou dominanci, moc a jsou konfrontováni s ženami, které jsou sebevědomé a samostatné. Co se týče profesní oblasti, tak tam se větší úspěšnost očekává stále u mužů, protože více směřují k výkonu a ocenění, kdežto ženy kladou větší důraz na smysluplnost a potvrzení užitečnosti své práce. U žen je profesní úspěch brán spíše jako něco navíc k roli manželky a matky. Významnou součástí mužské i ženské identity je partnerství, jejímž problémem je nejednoznačnost a protikladnost požadavků od žen k mužům. Ženy v mužích hledají svého zidealizovaného, dominantního partnera, podílejícího se na všech povinnostech, spojených s fungováním rodiny. Pro muže bylo jejich dřívější patriarchální postavení jistě mnohem jednodušší, byla jim příjemná jejich dominance a moc, kterou jim některé ženy dnes rády podkopávají tím, že dominantního muže dostanou do submisivní, neimponující pozice. Proto je pro mnohé

muže příjemnější partnerství se ženou, která nemá žádné ambice a nemůže tak ohrožovat jejich sebeúctu. U mužů se v mladém věku střetává intimita s identitou, zatímco u žen vyhrává potřeba naplnění intimity, protože je pro ně prostředkem k naplnění identity tzn. že vymezují sami sebe jako partnerku, manželku, či matku. Co se týče mateřské role, tak ta zahrnuje tolik povinností a zodpovědnosti, že otcovská role se tak stává méně významnou, s nižším sociálním statusem. Mužská role je v současnosti redukována a muž je vytlačován na okraj rodiny. Avšak ztráty v souvislosti s mužskou rolí se projevují pouze v soukromé oblasti. Muž je vystaven riziku osamocení a ztráty mnoha rolí, zatímco žena zase přijímá riziko přetížení mnoha povinnostmi (Vágnerová, 2007).

3 VLIV PROSTŘEDÍ NA UŽÍVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Vlivy prostředí znamenají velmi širokou skupinu nejrůznějších jevů, které na nás blíže či vzdáleněji, různou měrou a intenzitou působí a formují náš postoj k světu (včetně drog). Vágnerová (2004) považuje za významné vlivy, rozvíjející závislost na drogách především společnost, městské prostředí, sociální skupinu a nižší úroveň vzdělání. Do vlivů společnosti je možno zařadit téměř vše, čím jsme obklopeni, může se jednat o rodinu, partu, školu, zaměstnání, média aj. Tvorba vlastního postoje k drogám se vyvíjí postupně, jedná se o proces učení, který probíhá nejintenzivněji tam, kde jsou vlivy prostředí nejsilnější. Pro jednoho to může být rodina, pro druhého vrstevnická skupina (Presl, 1994).

Jak již bylo zmíněno v kapitole, týkající se vývojové psychologie, osobnost člověka se utváří od raného dětství a prostředí rodiny je velice důležité pro její vývoj. Rodina je základním přirozeným prostředím, které je zdrojem hodnot, zkušeností, vzorců chování, tradic a zvyků, zázemím pro seberealizaci. Hraje tedy nejdůležitější roli ve výchově dítěte. O to náročnější je rodičovská role, a ne každý rodič ji dokáže zvládnout. (Fischer, S. a kol. 2009, s. 141).

3.1 Vliv rodičů

Největší vliv na vznik drogového problému v rodině má matka. Dokonce existuje i prototyp chování matky, který je pro vznik drogového problému rizikový. Jedná se o tzv. hyperprotektivní model. Ve společnosti sice koluje mylná představa o tom, že drogové problémy vznikají v rodinách, kde je rodičovská péče nedostatečná a kde rodiče zanedbávají výchovu dětí. Presl (1994, s. 52) ale ve své knize vysvětluje, jak moc nebezpečná je právě **přepečlivost** rodičů o své děti, ve vztahu ke vzniku drogového problému. Uvádí, že přepečlivé matky zamrznou na určitém stupni vývoje vztahu k dítěti, obvykle kolem předpubertálního věku dítěte. Matka není schopna pak dále vnímat proměny a potřeby svého dítěte, vidí ho stále jako malé dítě a odmítá přijmout to, že rostou jeho potřeby sebeprosažení a identifikace. Při odkrytí drogového problému u potomka nastávají ze strany společnosti i matky reakce, vyjadřující nechápání výskytu drog zrovna v rodině, kde bylo o dítě vzorně pečováno. Matka ani společnost si totiž neuvědomují, že o dítě bylo pečováno naprosto nepřiměřeně, bez ohledu na jeho věk. A jelikož si matky nedokážou přiznat, že drogový problém u jejich dítěte je výsledkem jejich neadekvátní péče, tak se drogový problém u jejich potomka s péčí čím dál více prohlubuje.

Potomek jako důvěrník

V rodinách často nastávají situace, kdy si jeden z rodičů stěžuje svému dítěti na toho druhého. Potomek se pak cítí potěšen důvěrou rodiče, jelikož se dozvídá tajemství a cítí se být nápomocen, dostává se do role zpovědníka. Role zpovědníka může být pro potomka velmi složitá. Zatímco jeden z rodičů svěruje dítěti své trápení v manželství, tak s druhým s rodičů vzniká trhlina. Toxikomani často mluví o tom, že v rodině nebo v okolí neměli nikoho, kdo by jim byl vzorem. Až časem dochází na to, že všechno nebylo tak, jak jeden z rodičů říkal, např. že otec není tak bezcenný člověk, jak ho z vyprávění rozvedené matky znal. Přichází na to, že ho může mít rád i s jistými chybami (Hajný, 2001, s. 29,30).

Přehnaná dokonalost

Společnost se domnívá, že u dítěte, které se chová rozumně a zodpovědně, není ze strany rodičů tak velká potřeba kontroly. Není to však pravdou, protože dítě se pak může dostat do situací, které vlastně nezná, a na které nestačí. Může se stát, že bude chtít „upustit páru“ a odhodlá se k běžným pubertálním výstřelkům za pomoci alkoholu, nebo drog, pod jejichž vlivem následně zjistí, že dokáže být také spontánní, upřímný a bez pocitu výčitek, spojených s nevhodným chováním. Nakonec z dítěte může promluvit uměle vyvolaná bouřlivost a sebevědomí toxikomana, poté co zjistí, že např. pod vlivem pervitinu se dokáže vzepřít rodičům a ukázat jim, že není jen taková panenka (Hajný, 2001, s. 30).

Nadměrná volnost a nedostatek kontaktu dítěte s rodiči

Děti, k jejichž soukromí jsou rodiče příliš ohleduplní, mohou se svou svobodou naložit velmi problematicky. Často se jedná o situace, kdy rodiče uzavřou s dítětem dohodu o tom, že když bude nosit dobré známky ze školy, může mít dostatek volného času. Takový přístup pak vede k tomu, že dítě netráví s rodinou téměř žádný čas, nemůže využít rodiče jako vzor chování a zkušeností (Hajný, 2001, s. 31, 32).

Nadměrná kontrola

Problémy s drogou mohou nastat i v rodinách, kde rodič nesnese, aby se něco udělalo bez jeho souhlasu nebo kdy má strach ze všeho neznámého a rizikového a nedovolí dítěti, aby se do něčeho rizikového vůbec pustilo. K problematickému vývoji může dojít také tam, kde je vysoká sebekontrola a přehnané nároky na dítě. Dochází k tomu, že si dítě samo osvojí přílišnou náročnost a nepotřebuje už rodiče k tomu, aby mu říkali, co má jak dělat. Pak může u dítěte docházet k vážným problémům: že už mu nic není dost – přetěžuje se a s ničím není spokojeno, že nesnese selhání – neúspěch pro něj může být tak silná rána, že mu může ulevit jen alkohol nebo drogy. Také může dojít k nadměrně kontrolovanému vzt-

ahu ke škole, kdy dítě potlačuje citové a jiné potřeby, a to pak může vést k užívání drog či pití alkoholu (Hajný, 2001, s. 33, 34).

Manipulativní jednání v rodině

O toxikomanech se tvrdí, že jsou manipulátoři. Lidé manipulují proto, aby dosáhli toho, co chtějí. Neřeknou to napřímo, protože mají strach z odmítnutí, neúspěchu nebo nechtějí dát najevo, že od druhého něco potřebují. Manipulace má opět příčinu v rodině, ve které dítě vyrůstalo. Jestliže např. žena stojí o pozornost a dokáže si ji opatřit jen tím, že si stěžuje na zdravotní stav, tak tohle jednání časem zasáhne celou rodinu. Dítě si časem navykne, že nepřímá manipulace je výhodnější a méně riskantní. Užívání návykových látek je vlastně nepřímé uspokojování potřeb. Jestliže se otec uklidňuje pivem, není nic divného na tom, aby dítě uspokojovalo svou potřebu někam patřit, kouřením marihuany či pocity prázdnoty a nudy zaplňovalo heroinem (Hajný, 2001, s. 36, 37).

Droga jako náhradní prostředek k řešení nepříjemných pocitů

Riziko vzniku zneužívání návykové látky je vyšší v rodině, kde se řeší negativní pocity nahrazením. O to více jsou pak samozřejmě ohrožené rodiny alkoholiků či narkomanů. Ani přehnaný zdravý životní styl v rodině, není pro dítě příliš dobrý, protože si může všimnout, že rodiče mají místo drogy sport, kterým řeší své problémy. Dítě by mělo vyrůstat v prostředí, kde je normální se občas cítit špatně, aby vědělo, jak s těmito pocity pracovat (Hajný, 2001, s. 40, 41).

Nadměrný stud

S nadměrnými pocity studu u dětí souvisí role rodiče jako modelu. Když se rodiče stydí např. za svého partnera nebo za to, v čem žijí, vybavují své děti podobným životním postojem. Jestliže syn vidí otce, jak se stydí za svou ženu, stydí se mluvit na veřejnosti, říct dětem, že je má rád, a řeší tyto pocity alkoholem, může se začít za tátu stydět a mít také problémy v těchto oblastech (Hajný, 2001, s. 43).

Pocity viny

V rodinách pozdějších toxikomanů lze často najít výchovné přístupy, založené na výčitkách, citovém vydírání a manipulacích s pocity viny. U závislého člověka hrají pocity viny podstatnou roli. Toxikomani si své chování do značné míry uvědomují, ví, že někomu ublížili a cítí vinu. Jelikož s pocity viny ale neumějí zacházet, řeší je drogou a vyhýbáním se situacím a lidem, kteří jim je připomínají. Nastává ještě větší pocit viny a studu, řešený opět drogou, a tak se dostávají do stále se točícího kruhu (Hajný, 2001, s. 44).

Stěhování rodiny

Souvislost mezi experimentováním s drogami a obdobím stěhování rodiny v anamnéze uživatelů drog nalézáme mnohdy. Drogy mohou být zprostředkujícím činitelem u dětí citlivých na přerušení vztahů s kamarády a u těch, kteří si těžce hledají nové přátele, protože pod vlivem drog se člověk snáze seznamuje a překonává strach. Může dojít k nabízení drog ze strany dotyčného, protože vlastnictví drogy zvyšuje jeho důležitost ve skupině. V opačném případě může dojít ke stáhnutí se do samoty, kde účinky drogy sehrávají roli při řešení pocitu samoty a nudy. Při stěhování do nového místa se může dotyčný také setkat s populární partou, ve které se berou drogy, a ve snaze začlenit se, začne experimentovat s drogami (Hajný, 2001, s. 46, 47).

Rozvod

Rozvod rodičů na děti působí velmi negativně, protože dochází k rozpadu jejich rodiny, zůstávají jen vzpomínky, pocity viny, zlost, smutek a samota. Ze strany rodičů dochází před dětmi k očerňování toho druhého. Ze strany dětí pak může dojít k obrovské změně v chování, vlivem rozvodu rodičů. Může docházet k tomu, že na sebe dítě začne upozorňovat pozdními příchody, experimentováním s drogami, čímž si často říká o pozornost rodičů. Dítě se po rozvodu často obrací k vrstevníkům a může vyhledat skupinu kamarádů, kteří berou drogy. Braním drog může vyjadřovat zlost vůči rodičům, za to, že jej připravili o jednoho z nich a drogy mu pomáhají zmírňovat negativní emoce. Užíváním drog se může snažit i o vytváření cesty, pro opětovné spojení rodičů (Hajný, 2001, s. 49 - 51).

3.2 Vliv vrstevníků, kamarádů

Významným faktorem, podílejícím se na vzniku drogového problému je vliv vrstevníků a kamarádů. Na jedince působí svými názory a jedinec se jim snaží vyrovnat, napodobovat a upoutat je. Kamarádi významně ovlivňují způsob trávení času, a pokud tedy kamarádi žijí rizikovým životním stylem, představují zvýšené riziko také pro nás. Pro jedince, které má snížené sebevědomí je důležité dosáhnout ve skupině dobrého postavení. Je pro něj obtížné odolat tlaku skupiny vrstevníků a žít podle toho, jak chtějí jeho rodiče. Nejrizikovějšími skupinami jsou ty, ve kterých je užívání drog považováno za normální. Ostatní, kteří drogy neberou, jsou pak touto skupinou zesměšňováni, odmítáni, ponižováni a jedinec, který nemá kam jít, je zatlačen do kouta (Hajný, 2001, s. 56, 57). V lepším případě se může jednat o skupinu vysokoškoláků, středoškoláků s poměrně vysokou ekonomickou úrovní, kteří

berou drogy jen rekreačně, víkendově, jen pro zábavu. V těchto skupinách je droga brána jako rekreační prostředek pro dosažení příjemného stavu a jakmile vlna módnosti drog pomine, tak se většina těchto lidí bez problémů orientuje na nový trend (Presl, 1995, s. 54).

Experimentování prostě patří k určitému věku a uspokojení z toho, že „vím o co jde“, může být pro další život pozitivním faktorem. Tím nechci snižovat význam nejrůznějších preventivních aktivit orientovaných na postoj „ani nezkusit“ (Presl, 1995, s. 55).

Čím více je ideologicky nebo kultovně orientovaná skupina s odmítavým postojem vůči drogám, tím menší riziko drogového problému (Presl, 1995, s. 53).

3.3 Vliv partnera

Drogová závislost vede k rozpadu původně funkčního partnerského vztahu a k izolaci jedince, protože soužití s drogově závislým partnerem není lehké. Nezávislý partner musí neustále čelit manipulacím ze strany uživatele, kterému jde především o to, aby se zbavil odpovědnosti za své jednání a přenesl ji na své okolí. Vztah se závislým na drogách vede k řadě rizik pro druhého, nezávislého partnera. Jedná se především o riziko pádu abstinujícího uživatele do drogové závislosti, ale neopomenutelná jsou i rizika v oblasti práv, kde hrozí postihy za výrobu a distribuci drog nebo v oblasti zdravotní, do které patří především přenos závažných infekcí (AIDS, HIV). K drogovému problému může dojít také v průběhu manželství. Abstinující partner se může buďto smířit s užíváním drog u svého manžela/manželky nebo může projevit nesouhlas ve smyslu důsledného postoje, který může být pomocí i motivací pro změnu životního stereotypu užívajícího partnera (Presl, 1995, s. 55, 56).

3.4 Vliv zaměstnání

Velké riziko pro rozvoj užívání drog představuje náročná profese. Drogy užívá velké množství podnikatelů, pro jejich stimulační účinky, díky kterým mohou vydělávat ještě více peněz. Neuvědomují si však, že droga stojí taky hodně peněz, které je potřeba vydělat, což vede k další tenzi, která se zase řeší drogou. Člověk se pak dostává do kruhu problémů, které vedou k naučení určitého stereotypního chování a k vytvoření závislosti. Jestliže je účinek drogy vnímán jako pozitivní, zvyšuje se riziko drogového problému. Lidé, kteří využívají účinky drog pro dosažení lepších pracovních výsledků, si chtějí svou profesi udržet, stejně tak, jako svůj sociální a ekonomický statut. Při zviditelnění problému ale často dochází ze strany společnosti k odvrhnutí závislého, a místo toho, aby byla snaha

udržet si profesi pro závislého jedince motivací, tak je místo toho připraven o jednu z nejpevnějších berliček na cestě zpět do běžného života (Presl, 1995, s. 56, 57).

3.5 Vliv médií

Vliv informací, podávaných přes sdělovací prostředky je velký. V médiích jsou drogy vykresleny buďto jako něco zajímavého a záhadného. Informace o drogách často vypovídají o naivních přáních a představách autorů nebo jsou zaměřené tak, aby vyhovovaly konkrétní zájmové skupině. Média dnes nejsou schopna poukázat na negativa, ale především na pozitiva drog, protože drogy jsou stále považovány za něco nežádoucího, buřičského a jdoucího proti zájmu společnosti. Argumentem ze strany medií a společnosti pak často bývá reakce, že je informace zneužitelná, s čímž by se ale mělo počítat, a místo demaskování drogových problémů a přínosů by se měla vytvářet opatření, která maximálně omezí negativa (Presl, 1995, s. 56, 57).

3.6 Vliv školy

V souvislosti s užíváním drog se první signály projevují právě ve škole. Může se jednat o výrazné změny v chování, změnu kamarádů, student má více nebo méně peněz či jeho nepozornost a nepokoj. V případě, že se jedinec ve škole nudí, je mu křivděno, cítí se neúspěšně, učitel či rodiče jej pravidelně upozorňují na jeho nedostatky, začne se cítit neschopný a nastupuje pocit celkového selhání, zklamání a sníženého sebehodnocení. Jestliže jedinec nemá pocit, že bude v něčem oceněný, začne si pak hledat prostředky, které mu pomohou zvládat těžkosti spojené se školou a s učením, prostředky, které uspokojí jeho potřeby, čímž může být právě droga. Velkým nedostatkem v oblasti školství bývá nedostatečná informovanost učitelů o drogové problematice (Hajný, 2001, s. 92 - 97).

Prostředí vysoké školy

Vysoké školství je zastřešováno zákonem č.111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů – zákon o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. Tento právní předpis upravuje systém, organizaci a fungování vysokých škol veřejných i soukromých. Jelikož se má práce zaměřuje na vysokoškolské studenty, tak se pokusím tento termín definovat, dle autorky Vašutové (2002, s. 159), která pohlíží na studenta jako na *nezaměnitelnou individualitu s danou psychosomatickou a sociální charakteristikou, s vyhraněnými zájmy a životními potřebami, s určitou strukturou postojů a hodnotových orientací, s ustalujícími se charakterovými vlastnostmi a osobními problémy.*

Vysokoškolský student relativně není na učiteli závislý, během studia se od něj předpokládá větší samostatnost a zodpovědnost. Jsou pro něj charakteristické náležité věkové kategorie a vývojové stupně. Na vysokých školách dnes ale můžeme narazit na studenty různého věku. Na studenty, kteří pokračují ve studiu po střední škole nebo již dospělé studenty, kteří se rozhodli své vzdělání doplnit. Důvodem návratu do škol může být fakt, že v dnešní době je např. i při hledání zaměstnání kladen velký důraz právě na dosaženou úroveň vzdělání (Vašutová, 2002). Formy studia na vysokých školách mohou být prezenční nebo kombinované.

Prezenční studenti absolvují vysokou školu převážně v rozmezí 19 - 26 let. Navazují na vzdělávání na vysoké škole ihned po skončení střední školy (Vágnerová, 2005). Vašutová (2002) uvádí, že spousta studentů pokračuje ve studiu hlavně z důvodu dosažení vysokoškolského diplomu a následného lepšího začátku kariéry. Mnoho studentů ale ve studiu pokračuje například i z důvodu vzdálení se pracovním povinností, či aby splnili přání svých rodičů. Samozřejmě je potřeba zmínit i studenty, kteří chtějí studovat, rádi se vzdělávají, učí se něčemu novému, znalosti pro ně mají vysokou hodnotu a prostřednictvím studia si zvyšují sebevědomí a nezávislost, přičemž navíc ve společnosti jakožto vysokoškolští studenti dosáhnou pozitivního statusu.

Kombinovaní studenti prochází vysokou školu obvykle ve věku tzv. střední dospělosti, občas se ale setkáme i s mladšími či staršími studenty. Tito studenti spadají do oblasti vzdělávání dospělých, a proto je podstatné k tomu přihlížet a aplikovat andragogické přístupy a postupy. Kombinovaní studenti často přichází již s nějakými zkušenostmi, a proto více vyžadují práci s konkrétními příklady, předpokládají, že studium na vysoké škole rozšíří jejich úroveň dosavadních znalostí a dovedností. Proto jsou také mnohdy aktivnější, když se probírá látka, se kterou mají zkušenost (Slavík, 2012). Rohlíková a Vejvodová (2012) uvádí, že starší studenti se více zaměřují na proces učení nežli na

probírané učivo, a proto více ocení metody, jako případová studie, hry rolí, simulace či sebehodnocení.

Vysokoškolští studenti patří mezi osoby dospělé, u nichž se předpokládá určitá úroveň znalostí a postojů, které dokáží včas varovat před možným rizikem a měly by podporovat zdravý životní styl bez drog. Proto tento populační segment (18–35 let) nepatří ke „klasickým“ rizikovým skupinám (Kachlík, 2011, s. 141). Avšak Kachlík (2011) výzkum prokázal, že užívání návykových látek je aktuálně přítomné ve vysokoškolské populaci, dokonce v takovém rozsahu, který není zanedbatelný a v mnoha případech byla u vysokoškolských studentů nalezena vyšší prevalence užívání návykových látek než v obecné populaci nebo mezi mládeží (Kachlík, 2005).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE VÝZKUMU

Praktická část bakalářské práce je věnována uskutečněnému výzkumnému šetření, které se zabývá užíváním návykových látek vysokoškolskými studenty. V této části se budeme také věnovat výzkumnému problému, cílům a otázkám, dále si popíšeme metodu sběru a zpracování dat a charakterizujeme výzkumný soubor.

4.1 Výzkumný problém, cíle a otázky

Pro výzkumné šetření byl stanoven následující **výzkumný problém**:

Problematika užívání návykových látek studenty Sociální pedagogiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Mou bakalářskou prací se snažím zjistit, do jaké míry je užívání návykových látek zastoupeno mezi studenty Sociální pedagogiky UTB Zlín. Domnívám se, že užívání, především legálních návykových látek je dnes již jevem, vyskutujícím se ve společnosti naproto běžně. V mé práci jsem se proto soustředila nejen na legální, ale také na nelegální návykové látky, kterým je zde věnována podstatně větší pozornost. Užívání, nelegálních návykových látek se sice nejvíce vyskytuje u adolescentů, avšak Kachlíkuv (2008, s. 158) výzkum ukázal, že ani studenti na vysoké škole se užívání nelegálních návykových látek příliš nevyhýbají, a proto jsem se rozhodla analyzovat užívání návykových látek na UTB Zlín, se studenty Sociální pedagogiky, kteří se na problematiku užívání návykových látek mimo jiné i profesně připravují.

Hlavní výzkumný cíl:

Analyzovat zkušenosti studentů Sociální pedagogiky s užíváním návykových látek.

Dílčí výzkumné cíle:

1. Zjistit míru užívání návykových látek u studentů Sociální pedagogiky.
2. Identifikovat druhy návykových látek, které studenti Sociální pedagogiky nejčastěji užívají.
3. Zjistit, jaká je spojitost mezi užíváním návykových látek a studiem na Vysoké škole.
4. Zjistit, jakou roli hraje prostředí studentů, ve vztahu k užívání návykových látek.

5. Zjistit, jaké postoje zauímají studenti Sociální pedagogiky k užívání nelegálních návykových látek.
6. Zjistit, jaká dle studentů Sociální pedagogiky drogová situace mezi studenty UTB ve Zlíně.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké jsou zkušenosti studentů Sociální pedagogiky s užíváním návykových látek?

Dílní výzkumné otázky:

1. Jaká je míra užívání návykových látek u studentů Sociální pedagogiky?
2. Které druhy návykových látek studenti Sociální pedagogiky užívají?
3. Jaká je spojitost mezi užíváním návykových látek a studiem na Vysoké škole?
4. Jakou roli hraje prostředí studentů ve vztahu k užívání návykových látek?
5. Jaké jsou postoje studentů Sociální pedagogiky k nelegálním návykovým látkám?
6. Jaká je dle studentů Sociální pedagogiky drogová situace mezi studenty UTB ve Zlíně?

4.2 Výzkumný soubor

Základní souborem jsou vysokoškolští studenti. Mým výberovým souborem pak byli studenti Sociální pedagogiky UTB Zlín. Výzkumný soubor byl tedy tvořen 122 respondenty, jež byli vybráni záměrným výběrem, jenž se vyznačuje tím, že o výběru jistého prvku nerozhoduje náhoda, ale úsudek výzkumníka či zkoumané osoby (Chráška, 2016, s. 20). Pro záměrný výběr jsem se rozhodla především z důvodu časové tísně jiných škol a na konec se rozhodla pro možnost, že výzkumné šetření provedu na škole, jejíž jsem studentem a je pro mě tato možnost dostupná i z hlediska dopravy.

Studenty oboru Sociální pedagogiky jsem si vybrala především na základě vlastní zvědavosti, co výsledky na téma Užívání návykových látek vysokoškolskými studenty přinesou o studentech Sociální pedagogiky, která se v odvětví návykových látek dosti angažuje. Druhým důvodem pro tohle rozhodnutí byly výsledky na odpovědi v dotazníkovém šetření Doc. Mudr. Kachlíka Ph. D. (2011), ve kterém jsem zaregistrovala, že právě studenti sociálních věd na MUNI k problematice užívání návykových látek možná nemají příliš

daleko. Má zvědavost tedy ještě více vzrostla, a proto jsem se rozhodla provést výzkumné šetření právě se studenty prezenčního studia Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

4.3 Metoda sběru a zpracování dat

Jako techniku sběru dat jsme zvolili kvantitativní výzkum, který byl realizován prostřednictvím dotazníkového šetření.

Gavora (2000, s. 99) vymezuje dotazník jako „způsob písemného kladení otázek a získávání písemných odpovědi. Hlavní výhodou dotazníku je rychlý a ekonomicky nenáročný sběr dat od velkého množství respondentů. Je třeba přihlížet také k nevýhodám dotazníku, kterou může být tendence respondentů prezentovat se sociálně přijatelně při vyplňování dotazníku, tedy tak, jak chtějí, aby byli viděni (Chráska a Kočvarová, 2015, s. 41-42).

Ve výzkumném šetření jsem zvolila vlastní konstrukci dotazníku, ale při vytváření některých položek dotazníku jsem se inspirovala výzkumem od Kachlíka (2011), který realizoval na Masarykově Univerzitě v Brně výzkum velmi podobného zaměření.

Dotazník v mé práci obsahuje 39 položek a skládá se z položek otevřených, uzavřených, polouzavřených a škálovacích. Vyplnění dotazníku studentům trvalo cca 15 minut.

Předvýzkum byl proveden s několika respondenty, studenty, kteří mi poskytli zpětnou vazbu a na základě jejich výtek byly následně pozměněny čtyři položky, jejichž změny tkvěly ve formulaci otázek a doplnění počtu možností odpovědí. Předvýzkum probíhal prostřednictvím internetového portálu Survio.com, kde byl dotazník vložen, a následně respondenty v rámci předvýzkumu vyplněn.

Samotné dotazníkové šetření pak probíhalo formou přímého rozdání dotazníků, studentům Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, konkrétně studentům oboru Sociální pedagogiky. Dotazníkové šetření probíhalo nejčastěji, po předchozí domluvě s vyučujícími, v odborných seminářích na UTB, ale několik desítek studentů bylo o vyplnění osloveno také mimo povinnou výuku, např. v knihovně, během čekání na semináře či přednášky. Jednalo se o třídy studentů, se kterými jsem byla v přátelském kontaktu, takže i touto cestou jsem si zařídila vyplnění dotazníku, tedy v rámci jejich volného času. Dotazníky v seminářích jsem zprvu rozdávala osobně, avšak poté mi náhlá změna zdravotního stavu nedovolovala dostavit se k dalšímu, urgentnímu rozdání, a proto mi rozdání dotazníků

zprostředkoval náhradní člověk, který se do vybraných seminářů na UTB dostavil a poprosil o rozdání dotazníků vyučující, čímž jim chci upřímně velmi poděkovat za projevovanou ochotu. Dotazníky měly být původně rozdávány právě mým náhradníkem, který znal instrukce k vyplňování samotných dotazníků, jež měl studentům předat. Tyhle instrukce však vyučující seminářů neznali, což mohlo výrazně ovlivnit validitu odpovědí. V téhle věci jsem tedy velmi pochybyla, ale naštěstí jsem měla natolik šikovné respondenty, kteří vyplňovali počty možností naprosto přirozeně a správně, i bez instrukcí, jelikož u většiny otázek byla možnost odpovědět více, než li zaškrtnutím pouze jedné odpovědi. Takže tam, kde respondent cítili potřebu, označit více možností, tak to udělali, a tak to bylo také správně.

Co se týče návratnosti dotazníků, tak veškeré dotazníky, které studentům byly rozdány, tak se navrátily zpět vyplněné, tedy návratnost dotazníků byla 100 %. Data byly zpracovávány pomocí čárkovací metody, na jejímž základě jsou vypočteny relativní i absolutní četnosti. Odpovědi byly poté znázorněny v grafech a tabulkách. Ze zjištěných výsledků jsem mohla vyvodit odpovědi na výzkumné otázky.

5 ANALÝZA DAT

Následující kapitola je věnována vyhodnocování získaných dat z výzkumného šetření. Data byla zpracovávána ze 122 dotazníků a jsou znázorněna, pomocí tabulek četností a grafů. Data jsou rozdělena do tří sekcí, přičemž v první sekci zjišťujeme zkušenosti studentů s legálními návykovými látkami, druhá sekce se věnuje nelegálním návykovým látkám a poslední, třetí sekce zjišťuje názory studentů na užívání nelegálních návykových látek.

5.1 UŽÍVÁNÍ LEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Otázka č. 1 Užíváte legální návykové látky?

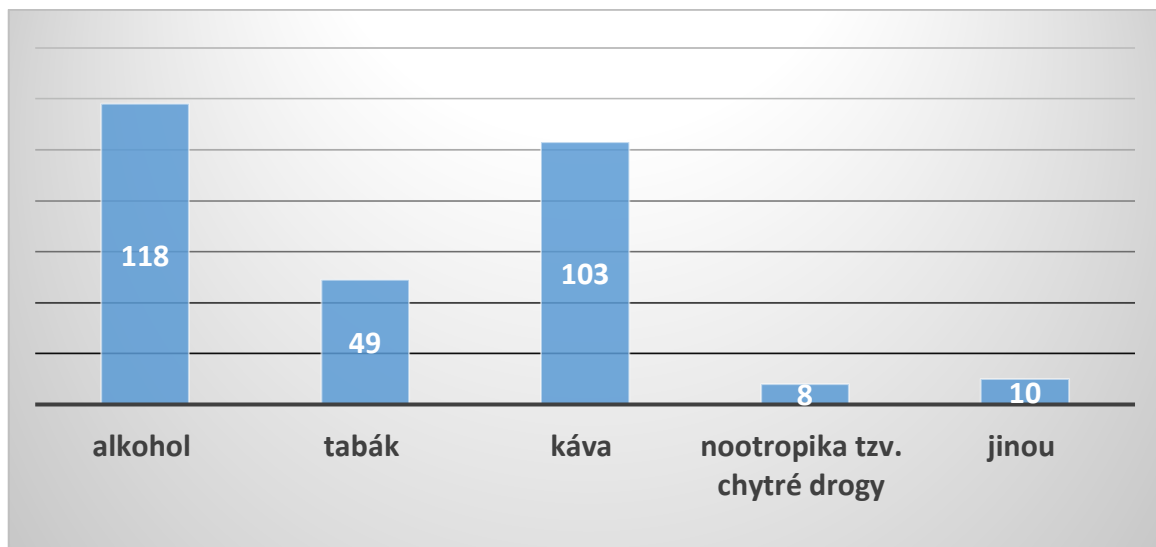
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	121	99 %
Ne	1	1 %
Celkem	122	100 %

Tabulka 1 Počet uživatelů legálních návykových látek

Studentům byla hned v úvodu položena otázka, která zjišťovala, zda užívají legální návykové látky. Možnost odpovědi byla buďto ano či ne. Výsledky ukázaly, že 121 studentů ze 122 některou z legálních návykových látek užívá.

Otázka č. 2 Druh užívané legální návykové látky

Respondenti zde označovali i více možnosti, jelikož většina z nich užívá látek více. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí, od všech (122) respondentů. Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů (122).

Graf 1 Nejčastěji užívané návykové látky

Pomocí otázky, *Kterou z legálních návykových látek užíváte?* jsem mohla identifikovat nejčastěji užívané druhy legálních návykových látek. Výsledky ukázaly, že nejvíce užívanou legální návykovou látkou u těchto studentů je alkohol, který si získal 118 hlasů, což odpovídá 97 % respondentům. Druhé místo v žebříčku zaujala káva, s počtem 103 hlasů, tj. 84 % respondentů, dále následoval tabák s počtem 49 hlasů, což je 40 % respondentů, nootropika, neboli chytré drogy označilo pouhých 8 respondentů (7 %) a u možnosti *jiné*, kde studenti měli kolonku pro možnost doplnění užívané látky, doplnilo 5 respondentů (4 %) čokoládu, jeden kofeinové tablety, tři studenti čaj a jeden respondent léky na spaní.

Otázka č. 3 se zaměřovala na četnost užívání legálních návykových látek.

ABSOLUTNÍ ČETNOST

Odpověď	Alkohol	Tabák	Káva	Nootropika	Jiné
Každý den	0	19	43	0	2
Min. 3x týdně	11	8	27	0	3
Pouze víkendově	29	5	5	0	0
Min. 1x měsíčně	28	3	11	1	0
Příležitostně	50	14	17	7	5
Neužívám	4	73	19	114	112
Celkem	122	122	122	122	122

Tabulka 2 Míra užívání legálních návykových látek – absolutní četnost

RELATIVNÍ ČETNOST

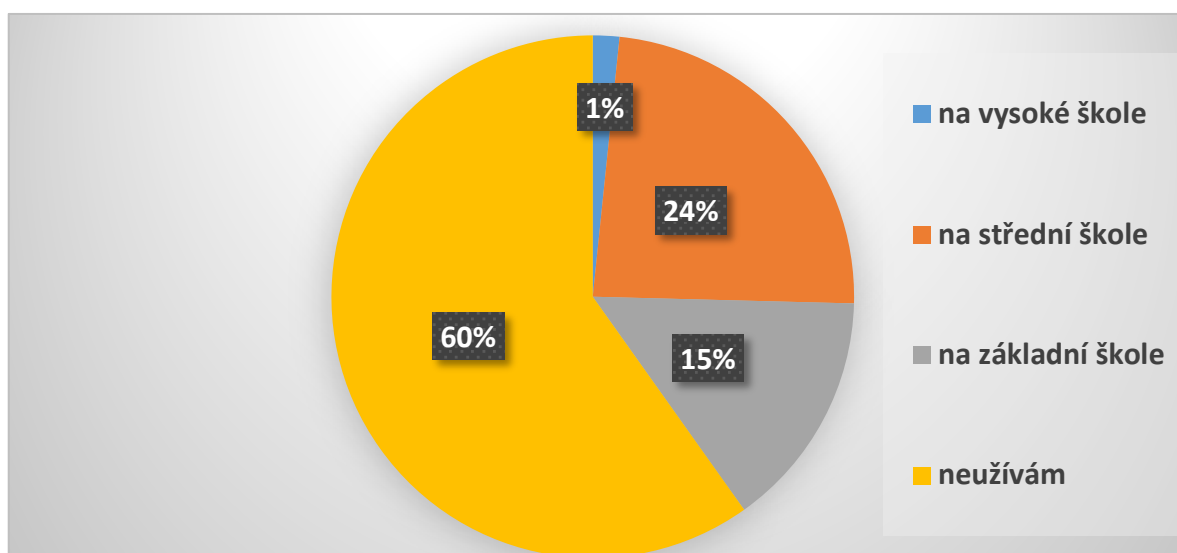
Odpověď	Alkohol	Tabák	Káva	Nootropika	Jiné
Každý den	0 %	15, 57 %	35, 25 %	0 %	1, 64 %
Min. 3x týdně	9 %	6, 55 %	22, 13 %	0 %	2, 46 %
Víkendově	23, 7 %	4, 1 %	4, 1 %	0 %	0 %
Min. 1x měsíčně	22, 95 %	2, 46 %	9, 01 %	0, 82 %	0 %
Příležitostně	40, 98 %	11, 48 %	13, 94 %	5, 74 %	4, 1 %
Neužívám	3, 28 %	59, 84 %	15, 57 %	93, 44 %	91, 8 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Tabulka 3 Míra užívání legálních návykových látek – relativní četnost

Respondenti měli v dotazníku totožnou tabulku. U každé návykové látky bylo na výběr z několika možností, přičemž každá z nich označovala častost užívání dané látky. Respondenti tedy měli za úkol označit správné políčko.

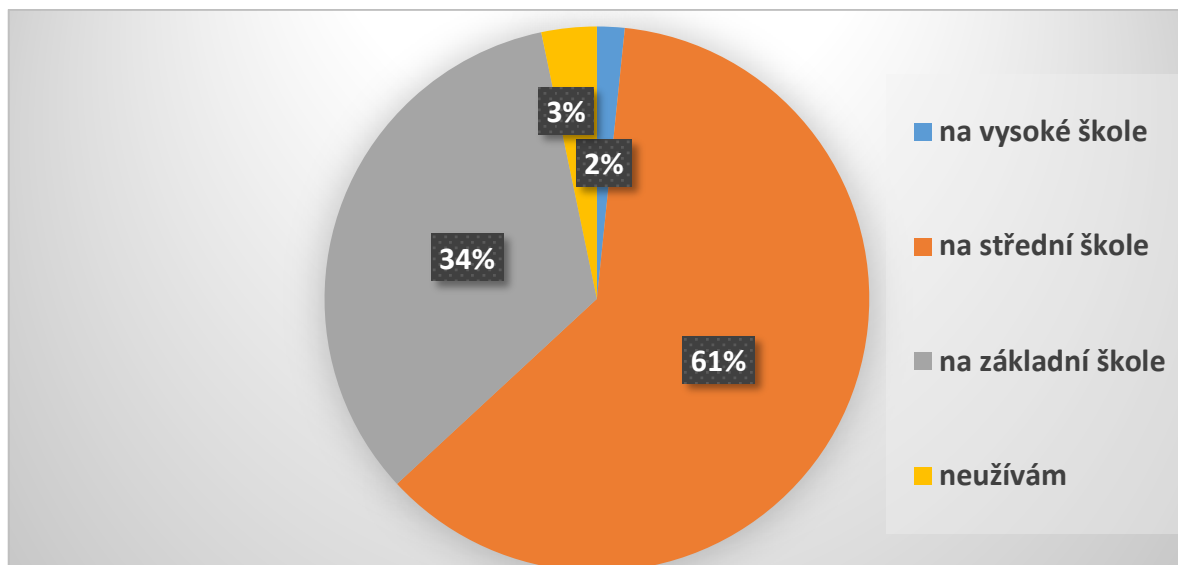
Z tabulky lze například vyčíst, že žádný ze studentů (0 %) neužívá alkohol každý den, ale nejčastěji jej užívají pouze při nějakých příležitostech (42 % respondentů). Co se týče tabáku, tak výsledky mě překvapily, protože jak lze vidět v tabulce, tak 73 respondentů (7 %) neužívá tabák vůbec a pouhých 19 studentů (16 %) užívá tabák každodenně. Nootropika, neboli Chytré drogy 7 respondentů užívá pouze příležitostně (6 %) a k mému překvapení 110 respondentů tyto látky neužívá vůbec (93 %). Možnost *jiné*, označila většina respondentů (108), (92 %) možností *neužívám*. Na podrobné výsledky lze nahlédnout do tabulky četností.

Otázky č. 4 a 5 zjišťovaly období, ve kterém respondenti začali užívat tabák a alkohol.

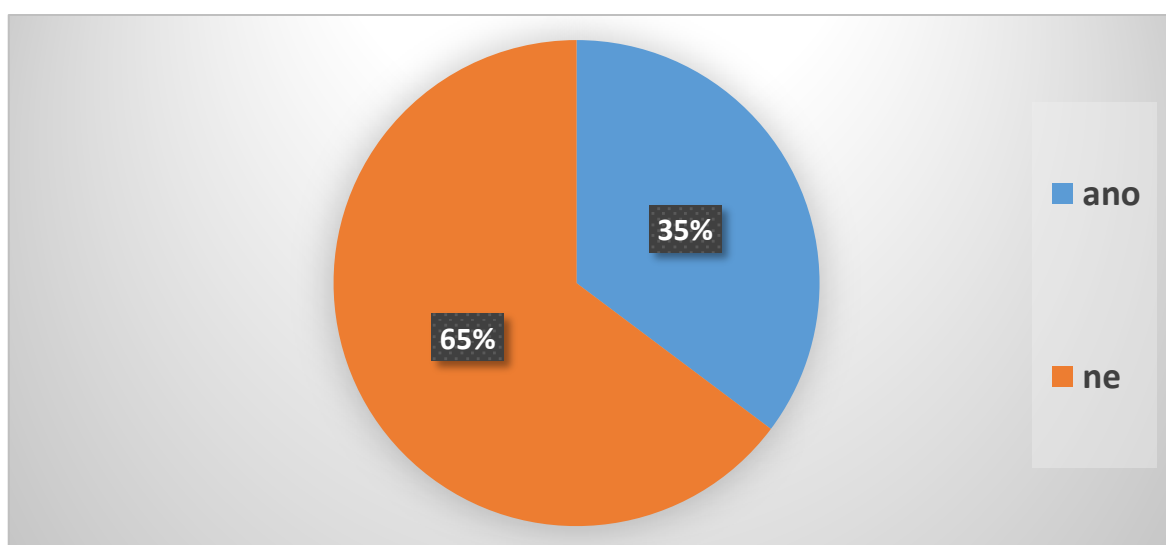
Graf 2 *Počátek užívání tabáku*

Graf č. 2 vykresluje, kdy respondenti začali užívat tabák. Pole s největším počtem odpovědí patří možnosti *neužívám*, což označilo 73 respondentů (60 %). Druhou nejpočetnější odpovědí byla možnost *na střední škole*, kterou označilo 29 respondentů (24 %), následuje možnost *již na základní škole*, se kterou se ztotožnilo 18 respondentů (15 %) a poslední odpověď, která zněla *na vysoké škole*, získala pouhé dva hlasy (2 %). Jednoznačně pozitivním zjištěním tedy je, že většina respondentů nejsou kuřáky vůbec.

Graf 3 *Počátek užívání alkoholu*

Alkohol zaujal v mé práci přední příčky užívaných návykových látek. A protože jsem tuhle skutečnost předpokládala, tak jsem respondentům položila také otázku, která zní: *Kdy jste začali užívat alkohol?* Odpověď *na střední škole* zvítězila u 75 respondentů (61 %). Možnost *na základní škole* vybralo 41 respondentů (34 %). *Na vysoké škole* „zvlčili“ pouze 2 respondenti (2 %), což je překvapivě méně, než těch, kteří alkohol neužívají vůbec (4 respondenti, 4%).

Otázka č. 6 *Zvýšila se u Vás s příchodem na Vysokou školu míra užívání legálních návykových látek?*

Graf 4 *Změny v užívání legálních návykových látek s příchodem na VŠ*

Šestá otázka zjišťovala, zda studenti s příchodem na Vysokou školu více užívají legální návykové látky. K položení této otázky mě vedla skutečnost, že u hodně vysokoškolských studentů z mého okolí tomu tak je. Ale jak je tomu u jiných, nemusí tomu tak být i u druhých, což také dokázaly výsledky, které si můžeme prohlédnout v grafu č. 4. 79 respondentů (65 %) uvedlo, že se u nich míra užívání návykových látek s příchodem na Vysokou školu nezvýšila. Změny v míře užívání těchto látek pocítila menší polovina respondentů, kterou tvoří 43 zkoumaných studentů, tedy 35 %.

Otázka č. 7 Kdo ovlivnil tvé rozhodnutí vyzkoušet legální návykovou látku?

Opověď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost vzhledem k počtu respondentů
Přátelé	73	48,3 %	60,4 %
Sourozenec	7	4,6 %	5,8 %
Rodiče	7	4,6 %	5,8 %
Spolužák	11	7,3 %	9,1 %
Bylo to mé vlastní rozhodnutí	46	30,5 %	38 %
Přítel/přítelkyně	6	4 %	5 %
Někdo jiný			
Lékař	1	0,7 %	0,8 %
Celkem	151	100 %	125 %

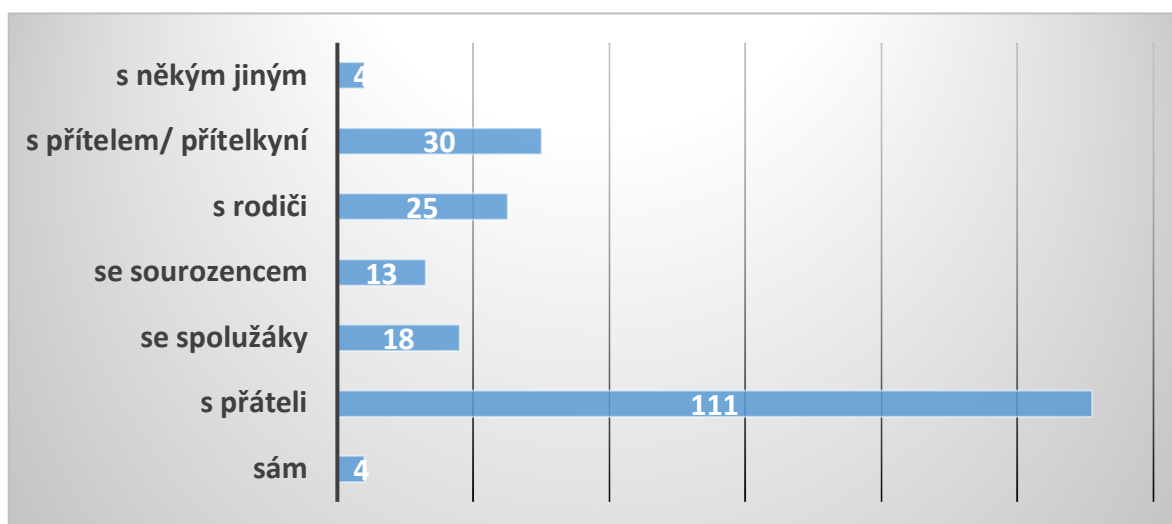
Tabulka 4 vlivy prostředí na užití legální návykové látky

Pro tuto otázku jsem se snažila vybrat ty nejčastější možnosti odpovědí a přidala zde možnost doplnění vlivu, který ve výběru není uveden. Respondenti, kteří legální návykovou látku užívají (121), zde měli možnost vybrat i z více možností, jelikož vlivů v tomhle případě může být i více, než jeden. Tabulka četností odhaluje, že respondenti byli nejvíce ovlivňováni právě přáteli (73 respondentů, 60,4 %). Nejméně pak označovali možnost *někdo jiný* (1 respondent, 0,8 %), kde byl uveden lékař, což souvisí také s odpovědí v otázce č. 1, ve které byla jako užívaná návyková látka uveden lék na spaní.

Z vlastního rozhodnutí vyzkoušelo legální návykovou látku 46 respondentů (38 %) a spolužák měl vliv na 11 respondentů (9 %). Možnost sourozenec i možnost rodiče označilo 7 respondentů (5, 8 %) a přítelkyně či přítel ovlivnila pouze 6 respondentů, tedy 5 %.

Otázka č. 8 S kým alkohol obvykle užíváte?

Respondenti zde označovali i více možností, jelikož většina z nich užívá látky v prostředí různých lidí. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí, od všech (122) respondentů. Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů (122).

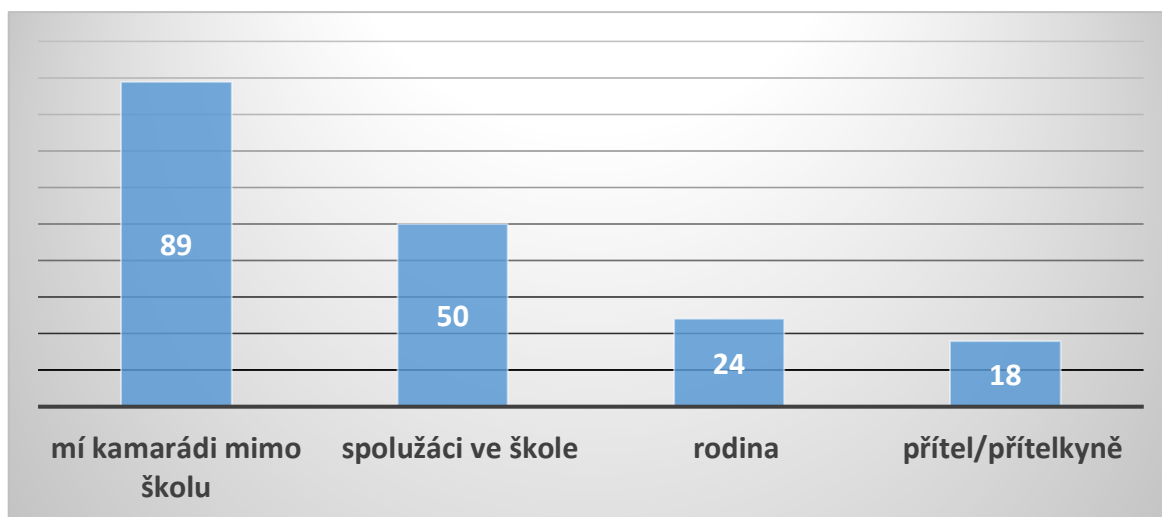

Graf 5 Prostředí užívání alkoholu

Graf č. 5 ukazuje, že 111 respondentů (91 %), užívá alkohol nejčastěji v kruhu přátel. Druhou, nejvíce označovanou možností bylo užívání alkoholu s přítelem či přítelkyní, což získalo 30 hlasů (25 % respondentů). O něco méně označovanou odpovědí bylo užívání alkoholu s rodiči, což praktikuje 25 respondentů (20 %). Se spolužáky užívá alkohol 18 respondentů (15 %), podobně jako se sourozencem, se kterým užívá 13 respondentů (11 %). Nejmenší počet pak získala možnost *sám* a *s někým jiným*, u níž 4 respondenti (3 %) doplnili do vyhrazeného pole pro individuální odpověď *neužívám*.

Otázka č. 9 Legální návykové látky v mém prostředí užívají především:

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí, od všech (122) respondentů. Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů (122).

Graf 6 *Prostředí uživatelů legálních návykových látek*

Z grafu lze vyčíst, že nejvíce uživatelů legálních návykových látek v prostředí respondentů, jsou jejich přátelé mimo školu (89 respondentů, tj. 73 %). Další možností byla odpověď *spolužáci ve škole*, která získala 50 hlasů (41 % respondentů). Prostředí rodiny se zde v pár případech ukázalo, jako „ideální“ a tuto možnost označilo 24 respondentů (20 %). Obdobně jsou na tom i přítelkyně či přítel, které označilo pouze 18 respondentů (tj. 15 %).

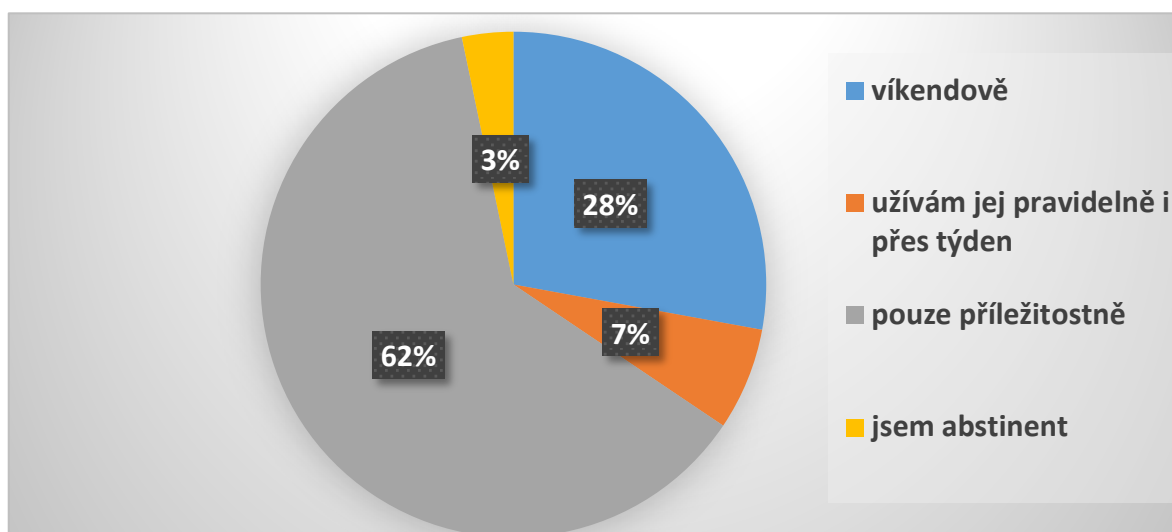
Otázka č. 10 Užíváte legální návykové látky pravidelně i se svými spolužáky na vysoké škole?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	49	40 %
Ne	73	60 %
Celkem	122	100 %

Tabulka 5 Společné užívání legálních návykových látek se spolužáky

Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda respondenti užívají legální návykové látky i se svými spolužáky na Vysoké škole. V tabulce četností můžeme vidět, že 73 zkoumaných studentů (60 %) se svými spolužáky návykové látky neužívá, zatímco 49 studentů (40 %) přiznalo, že legální návykové látky užívá i se svými spolužáky na Vysoké škole.

Otázka č. 11 Jak často užíváte alkohol?

Graf 7 Frekvence užívání alkoholu

Na grafu č. 7 můžeme vidět, že 62 % respondentů (76), užívá alkohol pouze příležitostně. Druhou nejčastější odpovědí pak bylo *víkendově*, což označilo 34 respondentů (28 %). *I před týden* alkohol užívá 8 respondentů (7 %) a abstinují 4 respondenti (3 %).

Otázka č. 12 Doplně, kterou legální návykovou látku/y využíváte výhradně ke studijním účelům.

Otevřená odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žádnou	44	36,1 %
Čokoláda	5	4,1 %
Káva	40	32,8 %
Pivo	1	0,8 %
Guarana	5	4,1 %
Alkohol	3	2,5 %
Kratom	1	0,8 %
Piracetam	1	0,8 %
Cukr	4	3,3 %
Nikotin	2	1,6 %
Tabák	4	3,3 %
Kofein	5	4,1 %
Víno	1	0,8 %
Energetický nápoj	2	1,6 %
Mindflow	2	1,6 %
Čaj	1	0,8 %
Taurin	1	0,8 %
Celkem	122	100 %

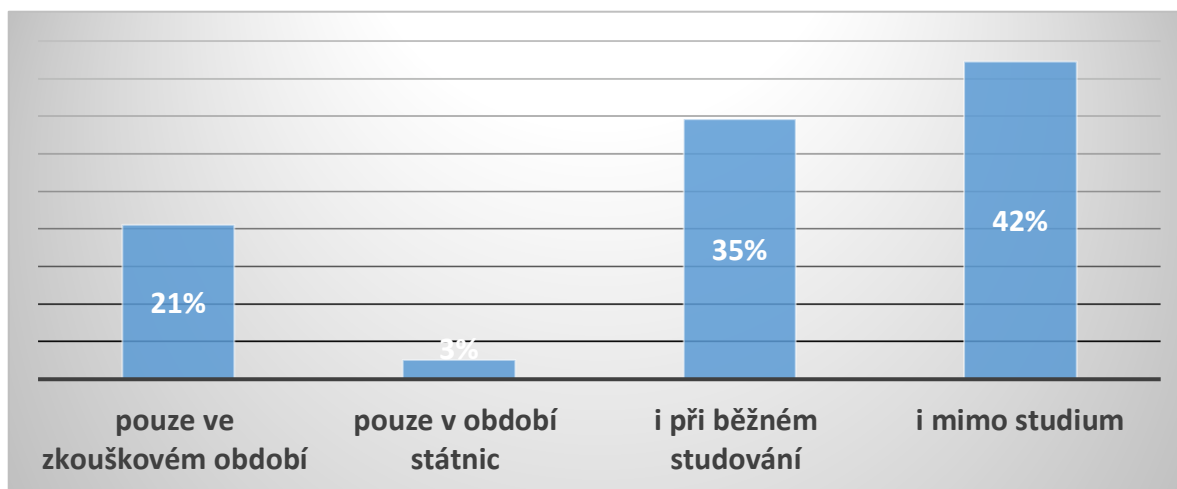
Tabulka 6 Látky, využívané ke studiu

Otázka č. 13 Tato látka mi pomáhá:

Otevřená odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Lépe se soustředit na studium	54	69, 2 %
Uniknout od studia	10	12, 8 %
Jiné		
Zpříjemnit si den	1	1, 3 %
Užití během seminářů	1	1, 3 %
Pomoci usnout	1	1, 3 %
Slouží jako odměna	1	1, 3 %
Odbourat únavu	4	5, 1 %
Získat energii	1	1, 3 %
Uvolnit se	4	5, 1 %
Srovnat střevní mikroflóru	1	1, 3 %
Celkem	78	100 %

Tabulka 7 Přínosy látek, využívaných ke studijním účelům

Položka č. 13 byla polootevřená a respondenti na ni neodpovídali, pokud neužívali žádnou látku ke studijním účelům. Na tuto otázku mi odpovědělo 78 respondentů, tedy 64 % z celkového počtu 122. Otázka obsahovala dvě jasně dané možnosti, přičemž první byla *lépe se soustředit na studium* a druhá *uniknout od studia*. Třetí možnost nesla název *jiné* s možností doplnění individuálního respondentova důvodu či přínosu. Následující procentuální vyjádření hodnot bylo počítáno z počtu studentů, kteří užívají látku ke studijním účelům, tedy z počtu 78 respondentů. Výsledky ukázaly, že 54 studentů (69 %) se díky užívané látce dokáže lépe soustředit na studium a 10 respondentů (13%) pak uvedlo, že jim látka „pomáhá“ uniknout od studia. Možnost doplnění individuálního důvodu využilo 14 respondentů (18 %), jejichž důvody jsou k nahlédnutí výše, v tabulce četností.

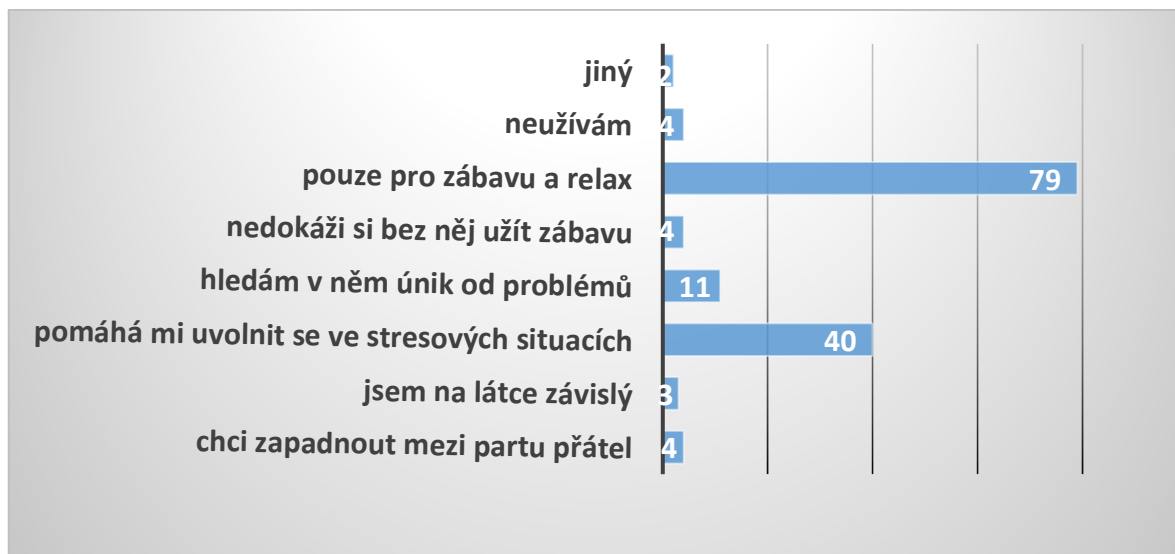
Otázka č. 14 Tuto látku užívám:

Graf 8 *Frekvence užívání látek, využívaných ke studijním účelům*

Graf č. 8 odhaluje období, ve kterém respondenti látky „určené ke studiu“ užívají. Graf zobrazuje pouze procentuální vyjádření z počtu respondentů, kteří zmíněný druh látek užívají, tedy z počtu 78 respondentů. Výsledky ukazují, že 33 respondentů (42 %) užívá tyto látky i mimo studium. Většinou se jedná o látky, jako je tabák, nikotin, káva, čaj či energetické nápoje. 35 % studentů (27) uvedlo, že látku užívají i při běžném studování. V období zkouškového období si látkou vypomáhá 16 respondentů (21 %) a 2 studenti (3 %) užívali látku pouze v období státnicových zkoušek.

Otázka č. 15 Alkohol užívám, protože:

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí, od všech (122) respondentů. Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů (122).

Graf 9 *Důvody užívání alkoholu*

Graf č. 9 ukazuje, že 79 respondentů (tj. 65 %), užívá alkohol pouze pro zábavu a relax. 40 ti respondentům (33 %), alkohol pomáhá uvolnit se ve stresových situacích. 11 respondentů, což činí 9 %, v něm hledá únik od problémů. Důvod *chci zapadnout mezi partu přátel* označili 4 respondenti (3, 3 %), což je stejný počet respondentů, jako u dalších dvou výroků: *nedokáži si bez něj užít zábavu* a *neužívám*. 3 respondenti (tj. 2, 5 %), pak vybrali možnost, že jsou již na alkoholu závislí. Příležitost, doplnit svůj individuální důvod do položky *jiný*, využili 2 respondenti (1, 6 %), kteří se na svém důvodu shodli a oba doplnili *chutná mi*.

5.2 UŽÍVÁNÍ NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Respondenti, kteří nelegální návykové látky neužívají, měli po vyplnění otázky č. 16 přeskočit až k vyplňování otázek od č. 30. Otázky č. 17-29 tedy vyplňovali pouze respondenti, nelegální návykové látky užívající.

Otázka č. 16 Užíváte nelegální návykové látky?

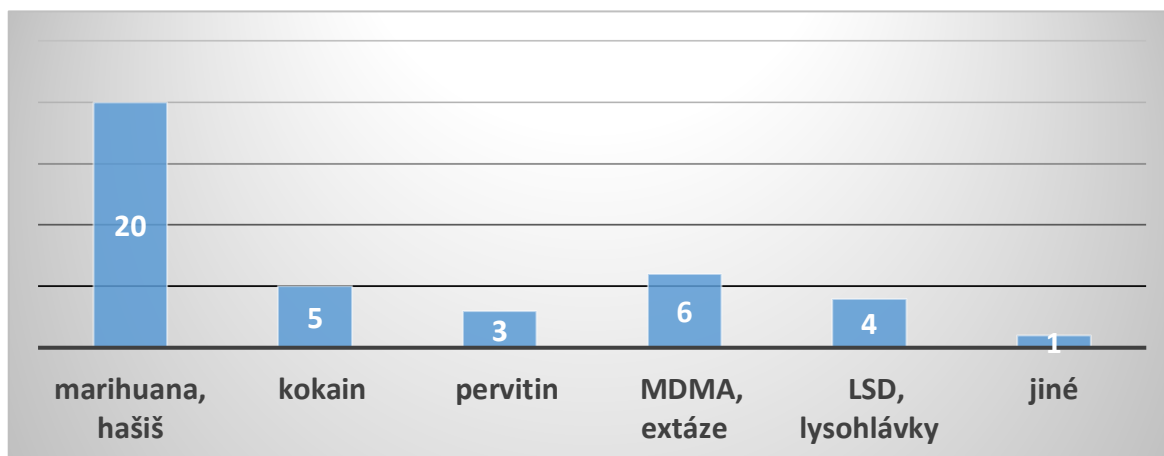
Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	23	19 %
Ne	99	81 %
Celkem	122	100 %

Tabulka 8 Počet uživatelů nelegálních návykových látek

Otázka č. 16 mapovala počet respondentů, užívajících nelegální návykové látky. Tabulka četností odhaluje, že 23 respondentů (19 %) užívá nelegální návykové látky a 99 respondentů (81 %) nejsou uživateli nelegálních návykových látek.

Otázka č. 17 Kterou nelegální návykovou látku užíváte?

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí, avšak pouze od respondentů, nelegální látky užívajících (23). Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů, kterých bylo u následující otázky pouze 23.

Graf 10 Druhy užívaných nelegálních návykových látek

Graf č. 10 nám ukazuje, že nejvíce užívanou návykovou látkou u respondentů je jednoznačně marihuana a hašiš, což označilo 20 respondentů, tj. 87 %. Druhou nejvíce užívanou nelegální návykovou látkou je MDMA, extáze, kterou užívá 6 respondentů, což činí 26 %. O něco méně hlasů získal kokain, který označilo 5 respondentů (22 %). Další v pořadí je LSD a lysohlávky, které si získaly 4 hlasy, což odpovídá 17 % respondentů. Pervitin s počtem uživatelů 3 (tj. 13 %), skončil téměř na posledním místě, a to ihned po ketaminu, který doplnil 1 respondent (tj. 4, 3 %), do kolonky pod názvem *jiné*.

Otázka č. 18 Jak často nelegální návykové látky užíváte?

ABSOLUTNÍ ČETNOST

Opověď	Marihuana, hašiš	Kokain	Pervitin	Extáze, MDMA	LSD, lysohlávky	Jiné
Každý den	1	0	0	0	0	0
Min. 3x týdně	1	0	0	0	0	1
Pouze víkendově	2	1	2	1	0	0
Min. 1x měsíčně	2	0	1	1	0	0
Příležitostně	14	4	0	4	4	0
Neužívám	3	18	20	17	19	22
Celkem	23	23	23	23	23	23

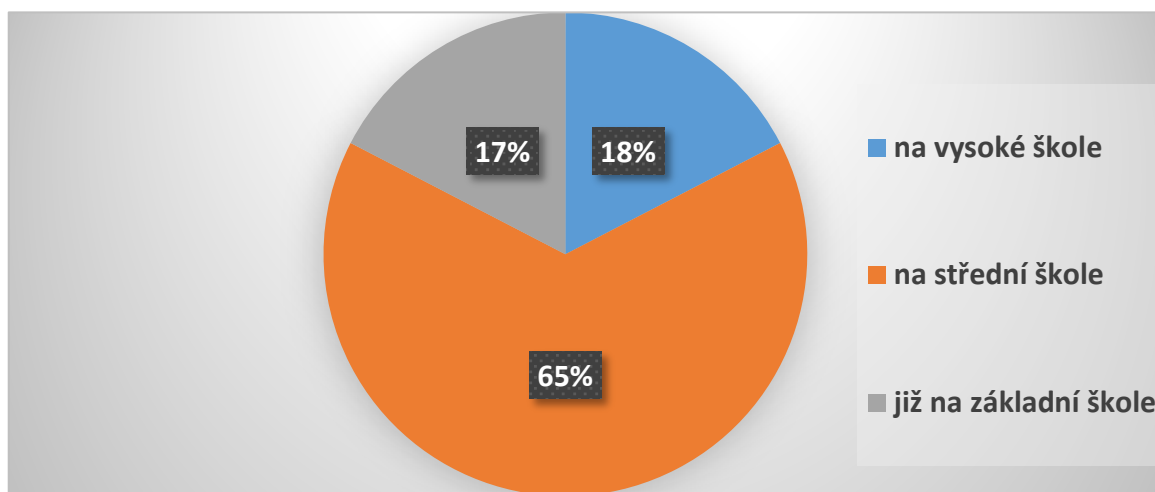
Tabulka 9 *Frekvence užívání jednotlivých nelegálních návykových látek-absolutní četnost*

RELATIVNÍ ČETNOST

Opověď	Marihuana, hašiš	Kokain	Pervitin	Extáze, MDMA	LSD, lysohlávky	Jiné
Každý den	4,3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Min. 3x týdně	4,3 %	0 %	0 %	0 %	0 %	4,3 %
Pouze víkendově	8,7 %	4,3 %	8,7 %	4,3 %	0 %	0 %
Min. 1x měsíčně	8,7 %	0 %	4,3 %	4,3 %	0 %	0 %
Příležitostně	61 %	17,4 %	0 %	17,4 %	17,4 %	0 %
Neužívám	13 %	78,3 %	87 %	74 %	82,6 %	95,7 %
Celkem	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

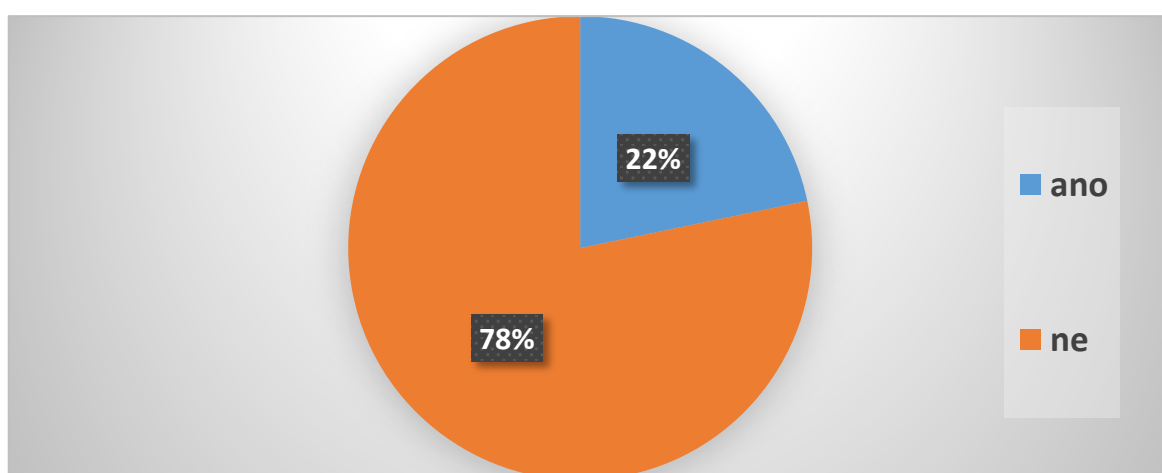
Tabulka 10 *Frekvence užívání jednotlivých nelegálních návykových látek-relativní četnost*

Z tabulek č. 9 a 10 lze vyčíst, jak často respondenti užívají dané nelegální návykové látky. Každodenně užívá látku pouze 1 respondent, a to marihuanu či hašiš. Ketamin pak užívá 1 respondent minimálně třikrát týdně. Pervitin užívají dva respondenti víkendově a příležitostných uživatelů je nejvíce, téměř u každé látky. Pouze tři respondenti neužívají marihuanu či hašiš. Hodnoty u ostatních nelegálních návykových látek se od sebe liší minimálně, což lze vidět v tabulce četností.

Otázka č. 19 Kdy jste nelegální návykové látky začali užívat?

Graf 11 *Počátek užívání nelegálních návykových látek*

Graf č. 11 představuje procentuální vyjádření počtu respondentů na základě toho, kdy začali nelegální návykové látky užívat. Procentuální vyjádření je stanoveno z počtu respondentů, nelegální návykové látky užívajících (tj. 23). Z výsledů je tedy patrné, že 15 respondentů (65 %) uvedlo, že s užíváním začali na střední škole. Hodnoty respondentů, kteří s užíváním začali již na základní škole (4 respondenti, tj. 17, 5 %) jsou totožné s hodnotami těch, kteří s užíváním začali až na vysoké škole (4 respondenti, tj. 17, 5 %)

Otázka č. 20 Zvýšila se u vás míra užívání nelegálních návykových látek s příchodem na Vysokou školu?

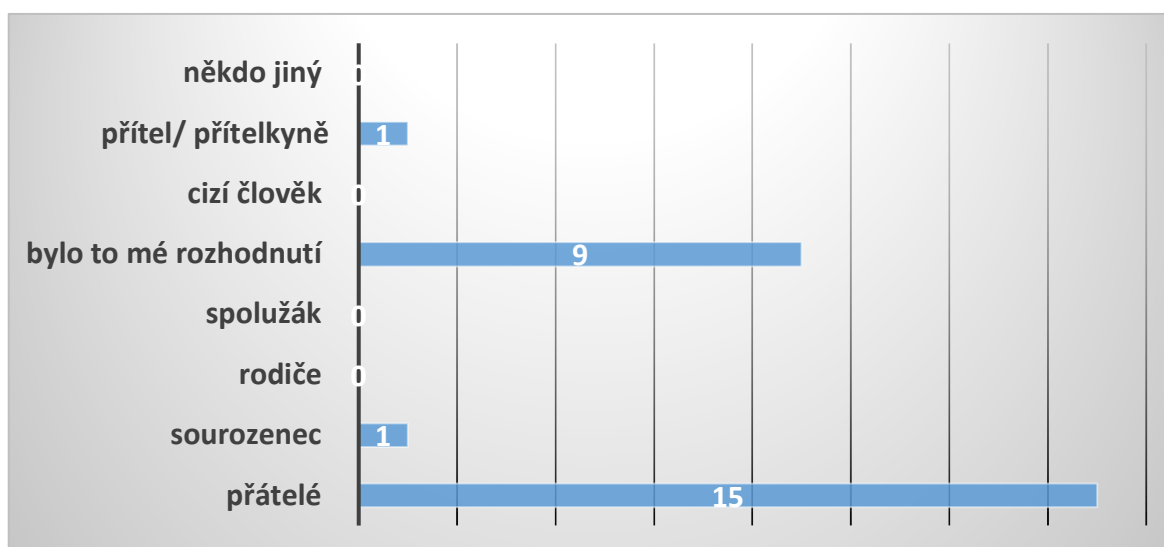
Graf 12 *Změny v užívání nelegálních návykových látek s příchodem na VŠ*

Otázka zjišťovala, zda respondenti začali více užívat nelegální návykové látky s příchodem na Vysokou školu. Z grafu č. 12 lze vidět, že 78 % respondentů (18) nezačalo s příchodem

na Vysokou školu více užívat nelegální návykové látky. Pouze 5 respondentů (22 %) uvedlo, že míra užívání těchto látek se u nich s příchodem na Vysokou školu zvýšila.

Otázka č. 21 Kdo ovlivnil tvé rozhodnutí vyzkoušet nelegální návykovou látku?

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí, avšak pouze od respondentů, nelegální látky užívajících (23). Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů, kterých bylo u následující otázky pouze 23.

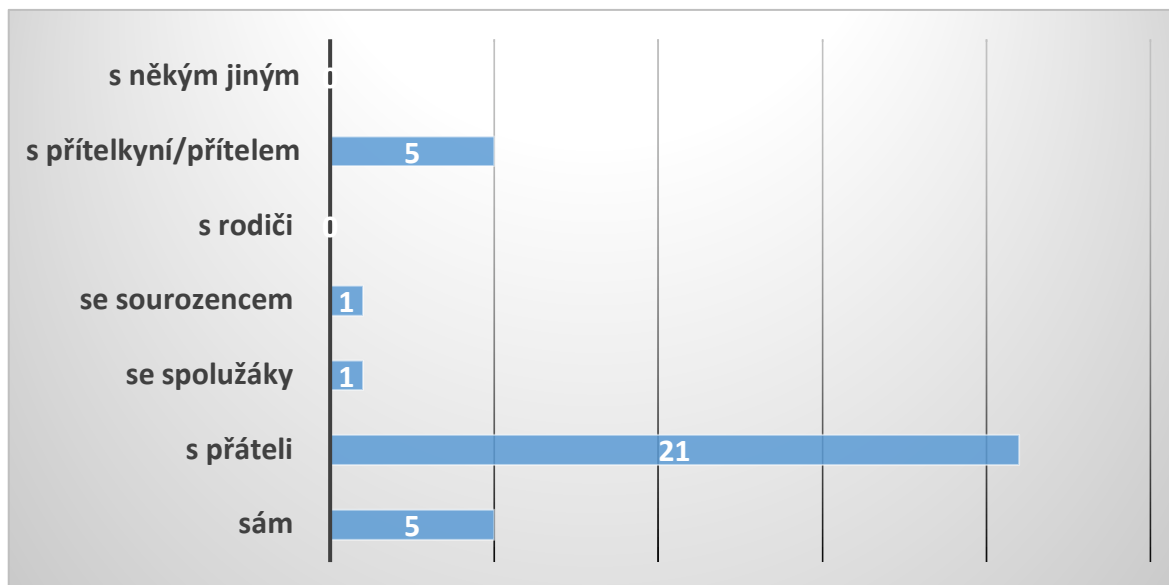

Graf 13 Vlivy prostředí na užití nelegální návykové látky

Graf č. 13 uvádí, jací činitelé měli největší vliv na užití nelegální návykové látky u respondentů, tyto látky užívajících. Z grafického vyjádření je jasné, že největší vliv na užití těchto látek měli přátelé respondentů. Tohle tvrzení označilo 15 z nich, což činí 65 %. Druhou, nejvíce označovanou možností bylo tvrzení, že to bylo vlastní rozhodnutí respondenta, což označilo 9 respondentů (39 %). Respondenti občas udávali možnost *přátelé* a *bylo to mé rozhodnutí* současně. Přítelkyně či přítel ovlivnili pouze 1 respondenta (4, 3 %) stejně tak, jako i sourozenec. Zbylé možnosti nezískaly ani jeden hlas.

Otázka č. 22 S kým nelegální návykové látky obvykle užíváte?

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí, avšak pouze od respondentů, nelegální látky užívajících (23). Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů, kterých bylo u následující otázky pouze 23.

Graf 14 *Prostředí uživatelů nelegálních návykových látek*

Z výsledků grafu č. 14 můžeme vidět, že 21 respondentů (91, 3 %) obvykle užívá nelegální návykové látky v kruhu přátel. 5 respondentů (22 %) uvedlo, že látky užívají obvykle sami a stejný počet respondentů (22 %) označilo, že užívá s přítelem či přítelkyní. Možnosti užívání se sourozencem, i možnost se spolužáky, si získaly 1 hlas, tedy 4, 3 %. Zbylé možnosti *s rodiči* či možnost *s někým jiným*, s možností doplnění, nebyly respondenty využity.

Otázka č. 23 Nelegální návykové látky užívám, protože:

Odpoď	Absolutní četnost	Relativní četnost	Relativní četnost vzhledem k počtu respondentů
Chci zapadnout mezi partu přátel	0	0 %	0 %
Jsem na látce závislý/á	3	11 %	13,1 %
Pomáhá mi uvolnit se ve stresových situacích	3	11 %	13,1 %
Hledám v nich únik od problémů	4	14 %	17,4 %
Nedokáži si bez nich užít zábavu	0	0 %	0 %
Pouze pro zábavu a relax	16	57 %	69,6 %
Jiný			
Pomoc proti nespavosti	1	3,5 %	4,4 %
LSD mě dělá lepším člověkem	1	3,5 %	4,4 %
Celkem	28	100 %	122 %

Tabulka 11 *Důvody užívání nelegálních návykových látek*

U položky č. 23 bylo na výběr z více možností a respondenti zde vybírali důvody, které je vedou k užívání nelegálních návykových látek. Poslední možnost *jiný*, respondentům dávala prostor k vyjádření svého vlastního, individuálního důvodu, přičemž této možnosti využili dva respondenti (2x 4,4 %) s odpověďmi *pomoc při nespavosti* a *LSD mě dělá*

lepším člověkem. 16 respondentů, tj. 69,6 % užívá tyto látky pouze pro zábavu a relax, 4 respondenti (17,4 %) v nelegálních návykových látkách hledají únik od problémů. Stejný počet hlasů (3 respondenti, tj. 13,1 %) byl pak u výroků *Jsem na látce závislý* a u výroku *Pomáhá mi uvolnit se ve stresových situacích* (3 respondenti, tj. 13,1 %).

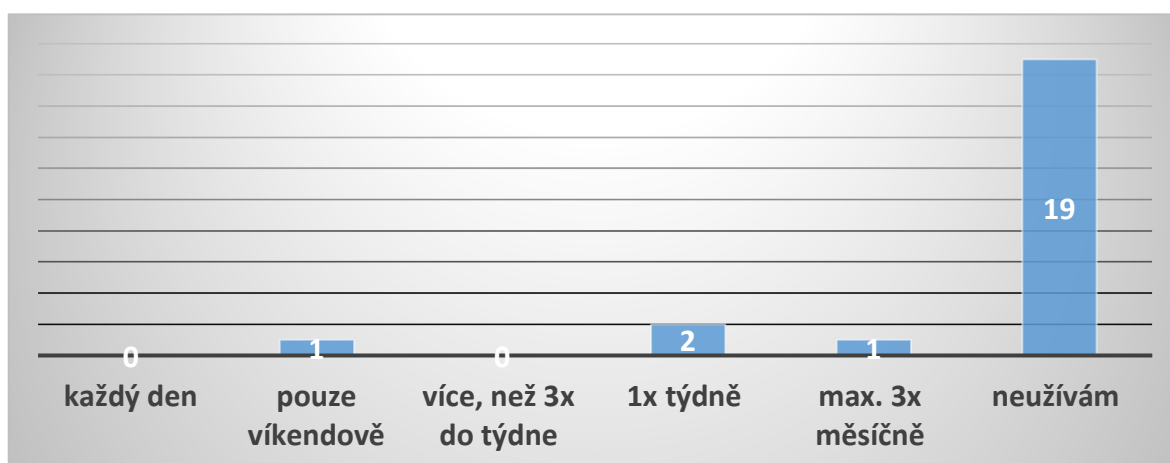
Otázka č. 24 Užíváte nelegální návykové látky, pravidelně i se svými spolužáky na vysoké škole?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	4	17 %
Ne	19	83 %
Celkem	23	100 %

Tabulka 12 Užívání nelegálních návykových látek mezi spolužáky

Tabulka č. 12 vyjadřuje absolutní a relativní četnost odpovědí na otázku, týkající se toho, jestli respondenti užívají nelegální návykové látky i se svými spolužáky ve škole. 19 respondentů, tj. 83 % uvedlo, že se spolužáky neužívá a pouze 4 respondenti tj. 17 % odpovědělo, že nelegální návykové látky užívají i se svými spolužáky na vysoké škole.

Otázka č. 25 Jak často se svými spolužáky užíváte nelegální návykové látky?

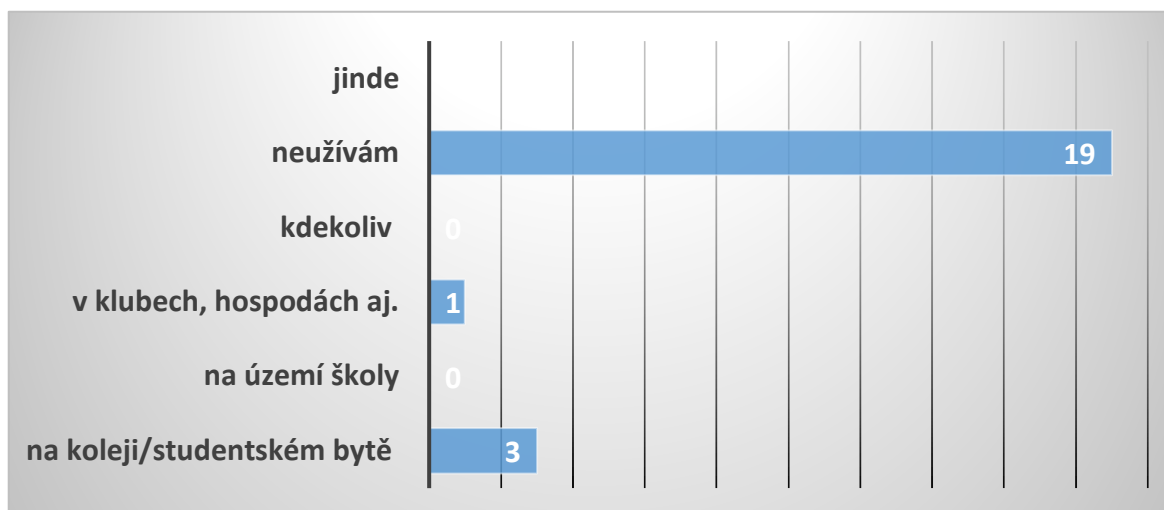

Graf 15 Frekvence užívání nelegálních návykových látek se spolužáky

Z výsledků grafu č. 15 vyplývá, že většina respondentů (19, tj. 83 %) se svými spolužáky neužívá tyto látky vůbec, což jsme se dozvěděli již z předchozí tabulky četností. Z výsledků je patrné, že 2 respondenti, tj. 9 % užívají se svými spolužáky nelegální návy-

kové látky 1x do týdne. 1 respondent, tj. 4 % uvádí možnost *pouze víkendově* a 1 respondent, tj. 4 % užívá se spolužáky maximálně 3x měsíčně. Možnosti *každý den a více, než 3x do týdne* nebyly označeny žádným respondentem (0 %). Procentuální vyjádření v závorkách, je stanoveno z počtu respondentů (23), nelegální návykové látky užívajících.

Otázka č. 26 Kde se svými spolužáky nelegální návykové látky užíváte?

Graf 16 *Prostředí, užívání nelegálních návykových látek se spolužáky*

Graf č. 16 ukazuje, kde respondenti nejčastěji užívají nelegální návykové látky se svými spolužáky. Z výsledků lze vyčíst, že 3 respondenti tj. 13 %, užívají se svými spolužáky na koleji či studentském bytě, pouze 1 respondent tj. 4 %, uvedl užívání na místech jako jsou kluby, hospody aj. Ostatní možnosti nebyly označeny žádným respondentem (0 %) a možnost *neužívám* označilo 19 respondentů, což je 83 %. Procentuální vyjádření v závorkách, je stanoveno z počtu respondentů (23), nelegální návykové látky užívajících.

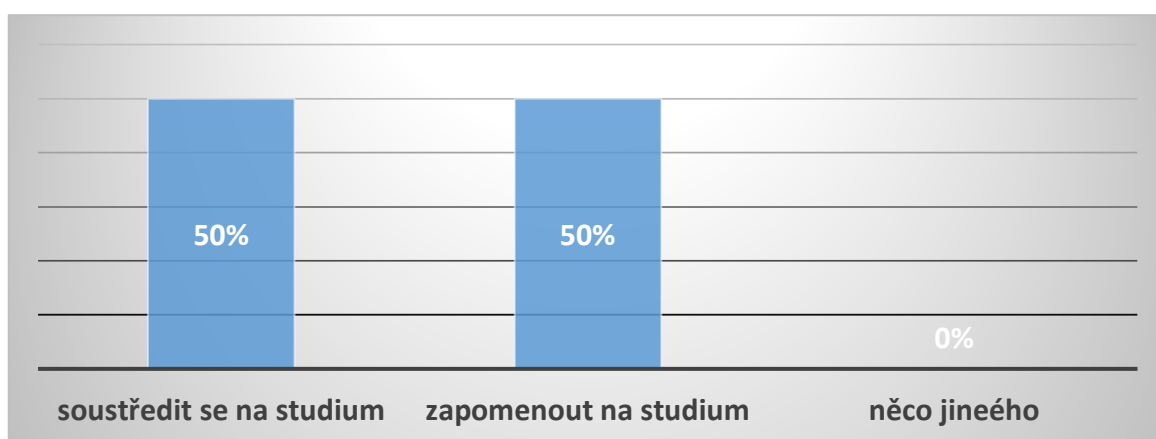
Otázka č. 27 Uved'te prosím, kterou nelegální návykovou látku užíváte ke studijním účelům.

Otevřená odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Žádnou	11	85 %
Pervitin	1	7,5 %
Marihuana	1	7,5 %
Celkem	13	100 %

Tabulka 13 Nelegální návykové látky, využívané ke studijním účelům

Položka č. 27 byla otevřená a respondenti této položky mohli využít či nikoli. Z tabulky č. 13 tak můžeme vidět, že této položky využilo pouze 13 respondentů, tj. 57 % z těch, kteří nelegální návykové látky vůbec užívají. Výsledky odhalily, že 11 respondentů, tj. 85 % ke studijním účelům nevyužívá žádnou nelegální návykovou látku, 1 respondent (7,5 %) doplnil látku pervitin a 1 respondent (7,5 %) napsal, že využívá ke studijním účelům marihuanu.

Otázka č. 28 Tato návyková látka mi pomáhá:

Graf 17 Přínosy nelegálních návykových látek, využívaných ke studijním účelům

Tuto položku vyplňovali pouze respondenti, kteří v předchozí otázce doplnili nějakou látku, kterou pro studijní účely využívají. Na tuto otázku jsem tedy získala dvě odpovědi. První respondent (50 %), který uváděl, že ke studijním účelům využívá pervitin, tak ten

zde označil možnost b) *zapomenout na studium*, druhý respondent (50 %), užívající ke studijním účelům marihuanu označil možnost první, která zněla: *soustředit se na studium*.

Otázka č. 29 Tuto návykovou látku užívám:

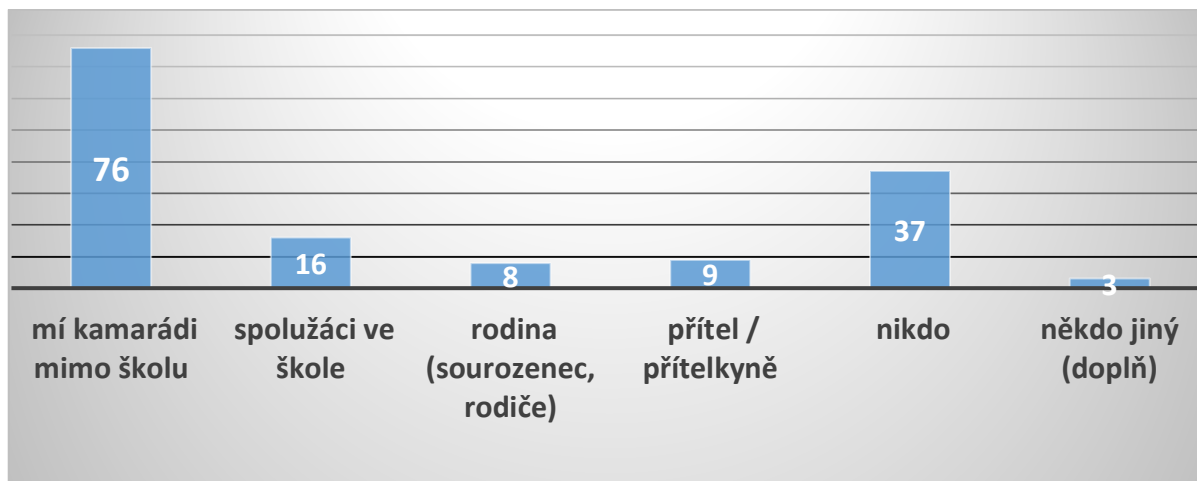

Graf 18 *Období užívání nelegálních návykových látek, využívaných ke studiu*

Z grafu č. 18 lze vyčíst, že oba respondenti (2x 50 %) užívající nelegální návykovou látku pro studijní účely, tuto látku užívají i mimo studium. Na tuto otázku odpovídali opět pouze ti, kteří v předchozích otázkách uvedli některou nelegální návykovou látku, využívanou ke studijním účelům.

Otázka č. 30 nelegální návykové látky v mém prostředí užívají především:

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí od všech respondentů (122). Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů, tedy 122.

Graf 19 *Prostředí, užívající nelegální návykové látky*

Z grafu č. 19 lze vyčíst, že v okolí respondentů je nejvíce uživatelů nelegálních návykových látek, právě mezi jejich přáteli mimo školu. Tuto možnost označilo 76 respondentů, což činí 62 %. Druhé místo obsadila možnost *nikdo*, se kterou se ztotožňovalo 37 respondentů (60 %). Spolužáci ve škole byli označeni 16 ti respondenty, což odpovídá 13% a možnost *Rodina* označilo pouze 8 respondentů, tedy 6, 5 %. Přítelkyni či přítele, užívajícího nelegální návykové látky má či mělo pouze 9 respondentů (7, 4 %) a poslední z výběru *někdo jiný*, s možností doplnění individuálního výroku, využili pouze 3 respondenti (2, 5 %), a to následovně: jeden respondent výrokem *bratřenci* a dva respondenti zadali *známí*.

5.3 NÁZORY STUDENTŮ NA UŽÍVÁNÍ NELEGÁLNÍCH NÁVYKOVÝCH LÁTEK

Otázky č. 30–39 byly určeny všem respondentům (122).

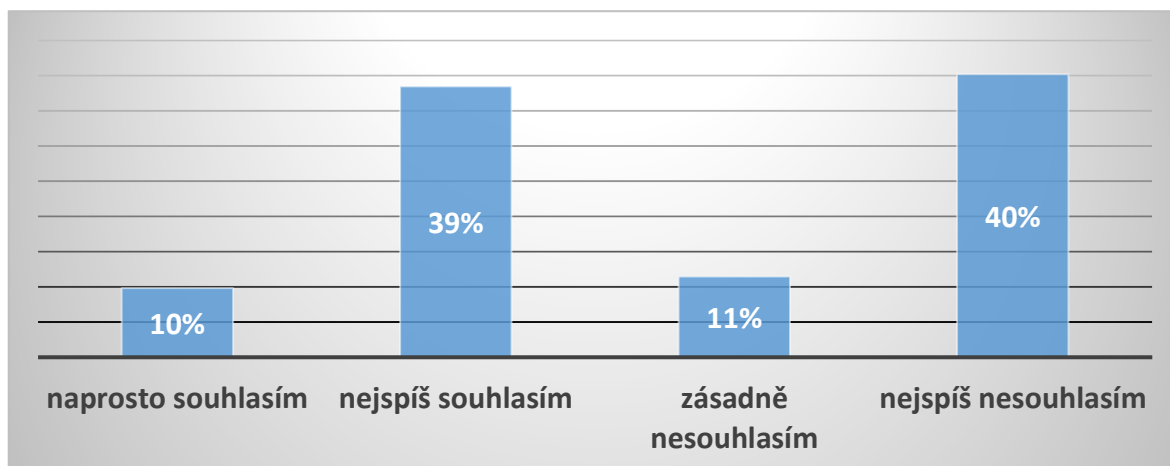
Otázka č. 31 Tolerujete užívání nelegálních návykových látek ve společnosti?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Zásadně neschvaluji	14	12 %
Neschvaluji	53	43 %
Nic nenamítám	48	39 %
Schvaluji	6	5 %
Rozhodně schvaluji	1	1 %
Celkem	122	100 %

Tabulka 14 *Názory na užívání nelegálních návykových látek ve společnosti*

Tato otázka sloužila ke zjištění názoru respondentů na užívání nelegálních návykových látek ve společnosti. Jak lze vidět v tabulce četností, tak 14 respondentů, tj. 12% tento druh rizikového chování ve společnosti, zásadně neschvaluje a 53 respondentů, což je 43 % jej „pouze“ neschvaluje. Možnost *nic nenamítám* zvolilo 48 respondentů, tj. 39 %. Užívání nelegálních návykových látek ve společnosti pak schválilo 6 respondentů, tj. 5 % a *rozhodně schvaluje* 1 respondent, což činí 1 %.

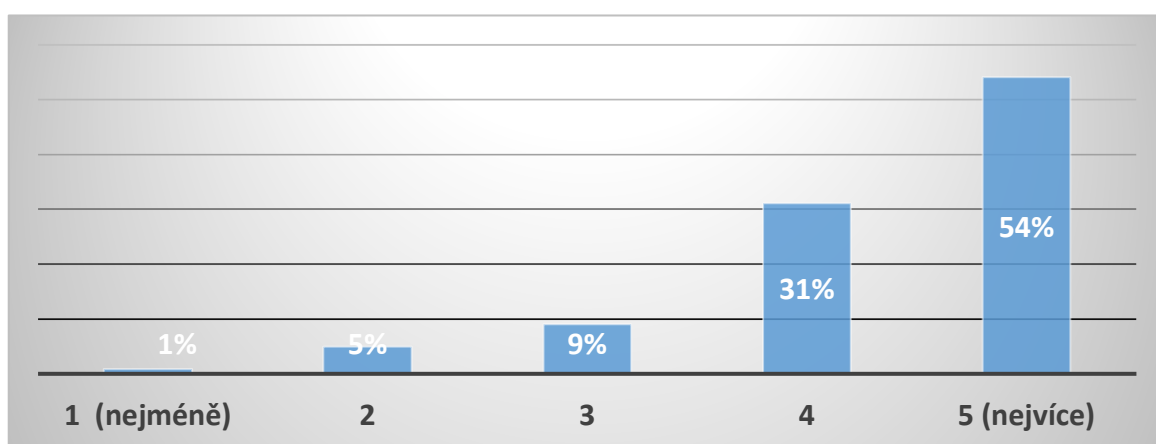
Otázka č. 32 Jaký je Váš postoj k výroku: *Marihuana je předstupněm k tvrdým drogám?*

Graf 20 *Názory na hrozící nebezpečí u marihuany*

Na grafu č. 20 lze vidět, že s uvedeným výrokem nejspíše nesouhlasí 49 respondentů, což činí 40 %. O procento méně (39 %) pak získala možnost *b) nejspíše souhlasím*, kterou označilo 47 respondentů. S výrokem zásadně nesouhlasilo 14 respondentů, což je 11 % a o procento menší úspěšnost (10 %) měl pak opačný výrok: *naprosto souhlasím*, který si získal hlas od 12 ti respondentů.

Otázka č. 33 Jak nebezpečné je podle Vás experimentování s pervitinem, ve vztahu ke vzniku závislosti na této tvrdé droze? 0 (nejméně) - 5 (nejvíce).

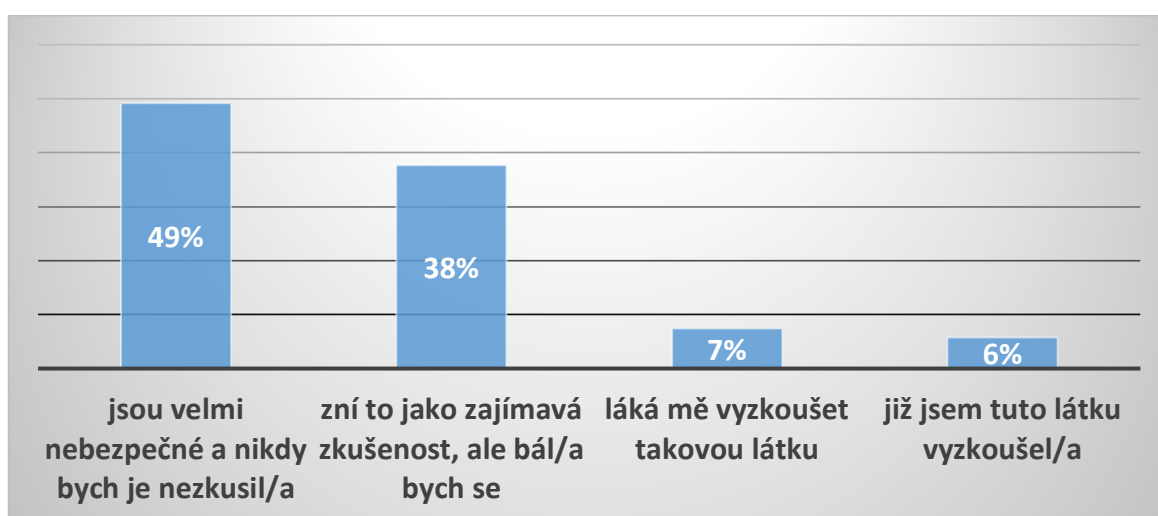

Graf 21 *Míra nebezpečí, vycházející z užívání pervitinu*

Škálovací otázka měla za úkol „změřit“ názor respondentů na to, jak nebezpečné je podle nich experimentování s pervitinem. Graf č. 21 jasně ukazuje, že 66 respondentů, což činí 54 %, pohlíží na pervitin, jako na extrémně nebezpečnou látku, na které si lze velmi snad-

no vytvořit závislost. 38 respondentů na tuto látku pohlíží jako na nebezpečnou a ohodnotili ji číslem 4. Průměrně nebezpečný se pervitin jeví 11 ti respondentům, tj. 9 %. Není příliš nebezpečný podle 6 ti respondentů, kteří jej na škále ohodnotili číslem 2 a jako bezpečnou látku jej ohodnotil jeden respondent, tj. 1 %. Překvapivě se jedná o respondenta, který tuto látku v předchozích otázkách dotazníku neoznačil jako užívanou, kdežto respondenti užívající pervitin jej na škále označili pod číslem 2 a 3.

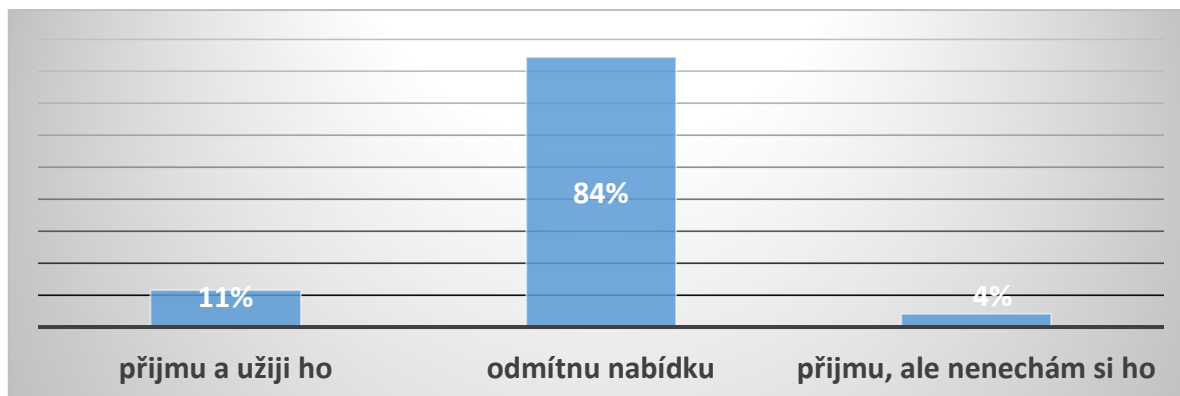
Otázka č. 34 Je pro ně charakteristický výskyt iluzí a pseudohalucinací, pro část šamanských kultur byly dokonce základním prostředkem pro cestu do změněných stavů vědomí. Jedná se o halucinogenní látky.

Graf 22 *Postoje k halucinogenním látkám*

Otázka zjišťovala názor respondentů na halucinogenní látky. Z grafu č. 22 lze vyčíst, že velký počet respondentů (60, tj. 49 %) pohlíží na halucinogenní látky jako na velmi nebezpečné s odmítavým postojem tyto látky vyzkoušet. 46 ti respondentům přijde stav, který tyto látky mohou vyvolat jako zajímavá zkušenost, avšak mají z nich určité obavy. Ukázalo se, že halucinogenní látky lákají 9 respondentů, tedy 7 % a zkušenosti s těmito látkami má 7 respondentů, což činí 6 %.

Otázka č. 35 Pokud vám někdo nabídne kokain, jak se zachováte?

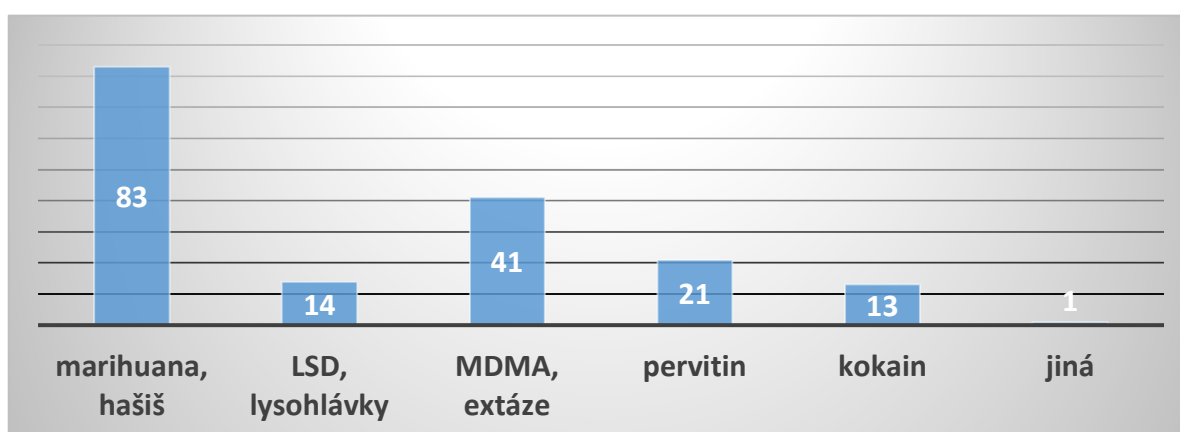

Graf 23 Postoje k nabídce kokainu

Z grafu č. 23 můžeme vyčíst, že většina respondentů (103, tj. 84 %) by kokain odmítla. 14 respondentů (11 %) by na tuto situaci reagovalo přijutím a následným užitím drogy a možnost *přijmu, ale nenechám si ho*, označilo pouhých 5 respondentů, což činí 4 %.

Otázka č. 36 Která nelegální návyková látka je podle Vás aktuálně nejvíce trendy ve společnosti mladých dospělých?

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí od všech respondentů (122). Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů, tedy 122.

Graf 24 Oblíbené nelegální návykové látky ve společnosti mladých dospělých

Jak lze vidět, tak graf č. 24 ukazuje, že dle svých respondentů vede ve společnosti mladých dospělých jednoznačně marihuana a hašiš. Tuto možnost označilo 83 respondentů, tedy

68 %. Za druhou nejvíce oblíbenou látku respondenti považují MDMA či extázi, kterou vybralo 41 respondentů (33, 6 %). Možnost *pervitin* zvolilo 21 respondentů, což činí 17 %. LSD a lysohlávky získaly 14 hlasů, tedy 11, 5 % respondentů, podobně, jako kokain, který byl označen 13 ti respondenty (10, 7 %). Možnosti *jiné* využil pouze jeden respondent (0,8 %), který doplnil odpověď *nevím*.

Otázka č. 37 Myslíte si, že je užívání nelegálních návykových látek u studentů VŠ častým jevem?

Odpověď	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	15	12 %
Spíše ano	55	45 %
Ne	7	6 %
Spíše ne	45	37 %
Celkem	122	100 %

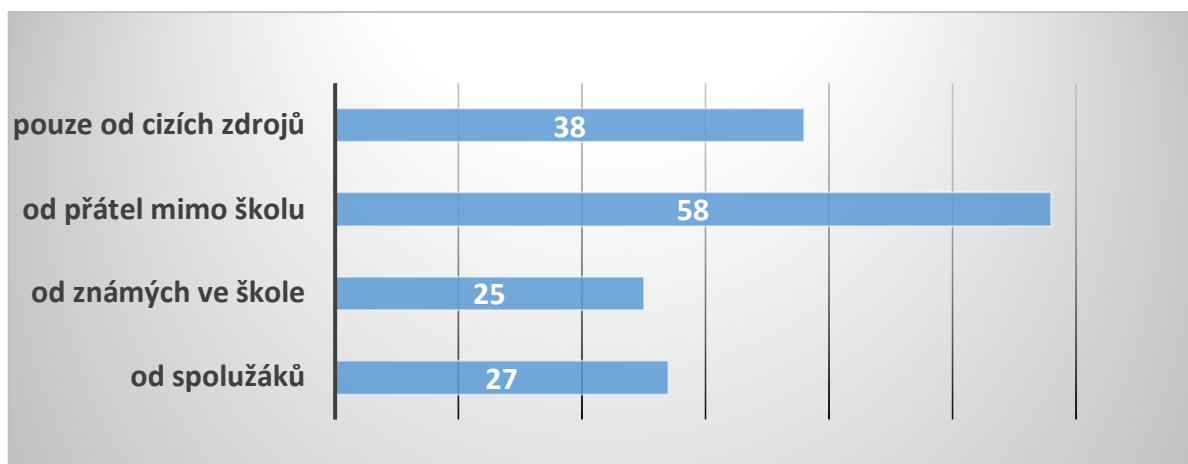
Tabulka 15 Výskyt užívání nelegálních návykových látek u studentů VŠ

Z tabulky četností č. 15 můžeme vyčíst, že 15 respondentů (12 %) souhlasí s tím, že užívání nelegálních návykových látek je u studentů Vysokých škol častým jevem. 55 respondentů, tedy 45 %, zvolilo nabídku *spíše ano*. 7 respondentů (6 %) si však myslí, že tenhle jev není u studentů vysokých škol vůbec častý. Poslední možnost *spíše ne* označilo 45 respondentů, což činí 37 %.

Otázka č. 38 Kde ve Zlíně si myslíte, že je možné sehnat některou nelegální návykovou látku?

Respondenti zde opět označovali i více možností. Data v grafu tedy ukazují počty odpovědí od všech respondentů (122). Pro analýzu vícehodnotových odpovědí se využívá tzv. *relativní četnost vzhledem k počtu respondentů*, a proto budou procenta vždy

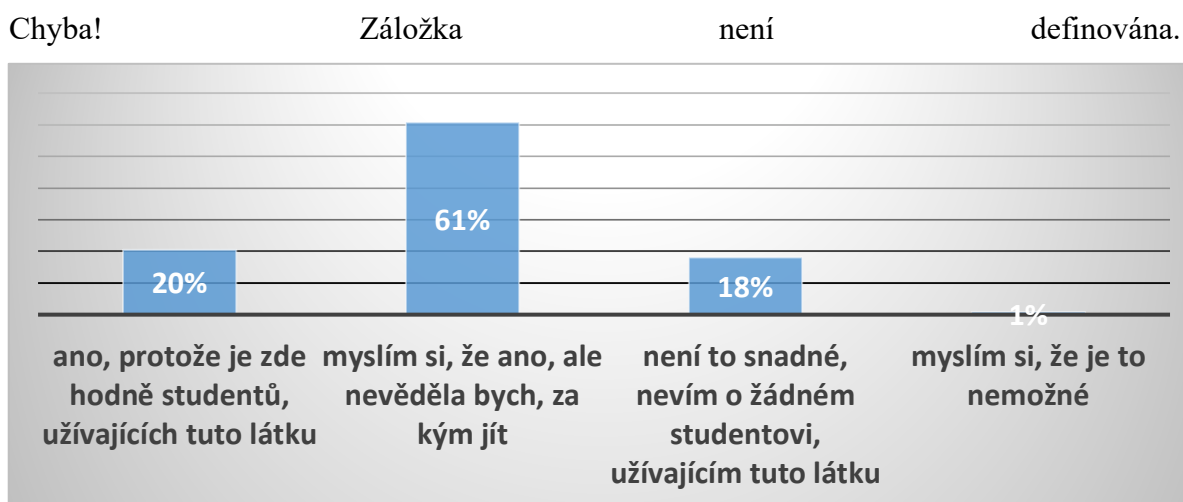
vyjadřovat hodnoty, počítány z celkového počtu respondentů, tedy 122.

Graf 25 Mapování drogové dostupnosti na UTB ve Zlíně

Z grafu č. 25 je patrné, že sehnat nelegální návykovou látku ve Zlíně lze nejjednodušeji od přátel mimo školu, což uvedlo 58 respondentů (48 %). Možnost *pouze od cizích zdrojů* zvolilo 38 respondentů, což činí 31 %. Od spolužáků by bylo možné sehnat podle 27 mi respondentů, tedy 22 % a možnost *od známých ve škole* vybralo 25 respondentů, čili téměř 21 %.

Otázka č. 39 Myslíte si, že je mezi studenty UTB jednoduché sehnat marihuanu či hašiš?

Graf 26 Dostupnost marihuany / hašiše na UTB ve Zlíně

Graf č. 26 podává informace, týkající se dostupnosti marihuany či hašiše na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Výsledky odhalují, že 74 respondentů, tj 61 % si myslí, že sehnat marihuanu či hašiš na UTB je jednoduché, ale nevěděli by, za kým jít. 25 respondentů

(20 %) vybralo možnost ze které vyplývá, že to jednoduché je, jelikož hodně studentů tyto látky užívá. 18 % respondentů (22) má za to, že sehnat marihuanu či hašiš na UTB není snadné. S výrokem *myslím si, že je to nemožné* souhlasil pouze 1 respondent, což činí 1 %.

6 INTERPRETACE DAT

Tato podkapitola poskytuje odpovědi na dílčí výzkumné otázky. Hlavním cílem výzkumného šetření je analyzovat zkušenosti studentů Sociální pedagogiky s užíváním návykových látek.

Výsledky výzkumu byly zjištěny formou dotazníku, který obsahuje celkem 39 položek. Celkem se výzkumného šetření zúčastnilo 122 (100 %) respondentů.

Dotazník byl rozdělen do tří oblastí: Užívání legálních návykových látek, Užívání nelegálních návykových látek a Užívání nelegálních návykových látek ve společnosti. Poslední oblast mé práce zkoumala názory studentů na nelegální návykové látky a jejich užívání ve společnosti. Je ale třeba vzít v potaz, že výzkum pracoval mnohdy se subjektivními názory respondentů, a to především v poslední oblasti dotazníku. Je tedy možné, že mnoho z nich si ovlivnění nechce přiznat, anebo si toho nejsou vědomi.

Dílčí výzkumné otázky

DVO1: Jaká je míra užívání návykových látek u studentů SP?

Touto problematikou se zabývají položky v dotazníku č. 1, 3, 6, 11, 16, 18, 20 a 25.

Výsledky ukázaly, že užívání legálních návykových látek je u studentů Sociální pedagogiky na UTB ve Zlíně velmi častým jevem. 121 respondentů, což je 99 % jsou uživateli legálních návykových látek. Nejvyšší míra užívání se objevila u kávy, kterou respondenti užívají nejčastěji denně či několikrát týdně. Prostřednictvím otázky, týkající se míry užívání alkoholu, který užívá bezpochyby nejvíce respondentů (118, tj. 97 %) jsme zjistili, že 62 % respondentů, jej užívá pouze příležitostně a jen 8 respondentů (tj. 7 %) tuto látku užívá pravidelně i přes týden. 4 respondenti (3 %), jsou abstinenty a alkohol tedy nepožívají vůbec.

Výzkum také prokázal, že užívání nelegálních návykových látek není u respondentů příliš frekventovaný, čemuž odpovídá i fakt, že tyto látky užívá pouze 23 studentů, což je 19 %. V nejvyšší míře užívání zde vyhrála jednoznačně marihuana či hašiš, kterou respondenti užívají sice nejčastěji pouze příležitostně, avšak s přihlédnutím k míře užívání ostatních nelegálních návykových látek je pro mě zajímavým zjištěním, že se zde objevil jeden respondent, který právě marihuanu či hašiš užívá dokonce každodenně. Překvapil mě také výsledek, který zaznamenává míru užívání pervitinu, který sice užívají pouze tři respondenti, ale z toho dva víkendově a jeden minimálně jedenkrát měsíčně. Za

zmínku také stojí to, že stejný respondent, který užívá pervitin *pouze víkendově*, tak užívá i látku ketamin, kterou užívá minimálně 3x do týdne.

Dále jsem zjišťovala, zda se u studentů s příchodem na Vysokou školu zvýšila míra užívání návykových látek. Výsledky prokázaly, že 65 % respondentů nepocítilo potřebu více užívat legální návykové látky. Co se týče zvýšení míry užívání nelegálních návykových látek, tak tu pocítilo pouze 5 respondentů z 23, což činí pouhých 22 % respondentů, tyto látky užívajících.

Výsledky také odhalily míru užívání nelegálních návykových látek se spolužáky na Vysoké škole, kdy pouze dva respondenti užívají spolu, se svými spolužáky nelegální návykové látky 1x týdně, jeden respondent pak pouze víkendově a jeden maximálně 3x za měsíc. Většina respondentů (19, tj. 83 %), užívajících nelegální návykové látky, neužívá se svými spolužáky na Vysoké škole vůbec.

DVO2: Které druhy návykových látek studenti SP užívají?

Tento dílčí cíl zodpovídají položky č. 2, 12, 17 a 27.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že nejvíce respondentů (118, tj. 98 %) užívá právě alkohol, jehož míra užívání byla popsána v předchozí výzkumné otázce. O něco méně respondentů, přesněji 103, což činí 85 %, jsou uživateli kávy. Výsledky ukázaly, že uživatelé tabáku tvořili menší polovinu, než je počet celkových uživatelů kávy, jedná se o 49 respondentů, což je 40 %. Nootropika, neboli chytré drogy se u respondentů ukázaly, jako ne příliš oblíbené a užívá je pouze 8 respondentů, tj. 7 %. Přední příčku ve skupině nelegálních návykových látek obsadila marihuana či hašiš, což bylo nepatrně naznačeno již v první výzkumné otázce. Počet uživatelů marihuany či hašiše se vyšplhal na 15 respondentů, což je 65 % ze všech respondentů, kteří nelegální návykové látky užívají. Další, užívanou nelegální návykovou látkou mezi mými respondenty bylo MDMA či extáze, kterou užívá 6 respondentů, tedy 26 %. Výsledky odhalily, že pár respondentů užívá i některou z mnohem „tvrdších“ nelegálních drog. Jedná se například o kokain, který užívá 5 respondentů (22 %), či pervitin, s nímž experimentují 3 respondenti (13 %), stejně tak, jako s halucinogenními látkami.

Zjišťovali jsme také, které látky studenti využívají výhradně ke studijním účelům a z výsledků vyplývá, že většina respondentů (50, tj. 41 %) využívá při studiu především kávu. Mezi další, avšak ne už tak početné odpovědi patřil kupříkladu cukr, čokoláda, kofein, tabák, alkohol, energetické nápoje, čaj a „chytré drogy“, jako guarana, piracetam,

madmonq, taurin, kratom či mindflow. Mezi skupinou nelegálních návykových látek se ze stran respondentů objevily pouze dvě možnosti, přičemž jeden respondent doplnil, že si při studiu pomáhá pervitinem a druhý respondent využívá k těmto účelům marihuanu.

DVO3: Jaká je spojitost mezi užíváním návykových látek a studiem na Vysoké škole?

Na tento dílčí cíl na odpovídají položky č. 4, 5, 6, 10, 12, 13, 14, 19, 20, 24, 25, 26, 27, 28 a 29.

Výsledky výzkumu ukázaly, že většina respondentů, užívajících alkohol, tabák i nelegální návykové látky, začali tyto substance užívat již na střední škole, popř. již na základní škole, ale velmi malá část začala s užíváním těchto látek až na Vysoké škole. Respondenti také potvrdili, že s příchodem na Vysokou školu se u nich ve většině případů nezvýšila míra užívání jak legálních, tak nelegálních návykových látek. Co se týče užívání legálních návykových látek, tak respondenti z větší části tyto látky neužívají se svými spolužáky na Vysoké škole, což potvrdilo 73 respondentů, tj. 60 %.

Dále výzkum zjišťoval důvody a druh látek, užívajících ke studijním účelům. Druhy užívaných návykových látek jsme identifikovali již v předchozí výzkumné otázce, nicméně zde se podíváme více do hloubky, a to především na důvody užívání těchto látek. Ukázalo se, že respondenti užívají legální návykové látky, především ty, se stimulačním účinkem, tedy kávu, nikotin, energetické nápoje či chytré drogy většinou z důvodu, aby se mohli lépe soustředit na studium. Na druhou stranu respondenti, kteří ke studijním účelům užívali především alkohol, tak ti pak užívali tuto látku hlavně proto, aby od studia unikli. Ukázalo se, že většina respondentů užívá tyto látky i mimo studium nebo i při běžném studování. Respondenti, kteří ke studiu užívají látky, které normálně užívají pouze velmi omezeně či vůbec, prozradili, že tyto látky užívají výhradně jen po dobu zkouškového období. Nelegální návykové látky, využívané ke studiu byly doplněny pouze od dvou respondentů, přičemž jeden z nich doplnil pervitin, který k těmto účelům užíval proto, aby od studia unikl a druhý respondent užívá marihuanu, a to proto, aby se na naopak na studium mohl lépe soustředit. Oba respondenti tuto látky užívají i mimo studium.

Ve výzkumu jsme se také zaměřili na to, jak často respondenti užívají nelegální návykové látky se svými spolužáky a taky nás zajímalo, kde tyto látky společně nejčastěji užívají. Z výsledků vyplynulo, že většina respondentů se svými spolužáky tyto látky neužívá (19, tj. 83 % z těch, kteří nelegální návykové látky vůbec užívají). Zbylí 4 respondenti (17 %) pak užívají se svými spolužáky tyto látky párkrát do měsíce, týdně nebo pouze

víkendově. Co se týče místa užívání, tak 3 respondenti, což je 75 % z těch, kteří se spolužáky nelegální látky užívají, je užívají společně na studentské koleji, či bytě. Jeden respondent (25 %) pak označil možnost užívání v klubech či hospodách.

DVO4: Jakou roli hraje prostředí studentů ve vztahu k užívání návykových látek?

Touto problematikou se zabývaly položky v dotazníku č. 7, 8, 9, 10, 15, 21, 22, 23, 24, 26 a 30.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že největší roli na užívání návykových látek v prostředí respondentů hrají jednoznačně jejich přátelé, mimo školu. Dalším činitelem, který má na respondenty vliv, ačkoliv podstatně nižší, jsou pak jejich „druhé polovičky“, čili přítel či přítelkyně. Velmi důležitým prostředím je jednoznačně to rodinné, v němž 40 respondentů (tj. 33 %), užívá konkrétně alkohol i se svými rodiči či sourozenci. Důvod, vedoucí respondenty k užívání alkoholu byl nejčastěji *pouze pro zábavu a relax*, druhým častým důvodem bylo pak to, že alkohol poskytuje respondentům uvolnění ve stresových situacích, respektive, že jim dokáže dodat sebevědomí. Výzkum se také zaměřoval na oblast, týkající se školního prostředí ve vztahu k užívání nelegálních návykových látek, tedy jestli studenti užívají návykové látky i se svými spolužáky na Vysoké škole. Výsledky ukázaly, že legální návykové látky užívá i se svými spolužáky 49 respondentů, což činí 40 %. Pouze malé množství studentů (4) pak užívá nelegální návykové látky i se svými spolužáky na Vysoké škole. Zajímavé výsledky vplynuly z otázky, týkající se prostředí respondentů, užívajících nelegální návykové látky, kde 16 studentů (13 %) odpovědělo, že v jejich prostředí užívají tyto látky právě jejich spolužáci ve škole. Výsledky ukázaly, že většina respondentů (16, tj. 70 % z těch, kteří nelegální látky užívají), užívá tyto látky pouze pro zábavu a relax. Znepokojující důvod pak vidím v možnosti, kterou označili 4 respondenti (17 %) a tím byl únik od problému a 3 respondenti (13 %) přiznali, že jsou na nelegální droze dokonce závislí, což je případ respondentů, užívajících pervitin, ketamin a marihuanu.

DVO5: Jaké jsou postoje studentů SP k nelegálním návykovým látkám?

Tento dílčí cíl zodpovídají položky č. 31, 32, 33, 34, 35 a 36.

Z výsledků výzkumu je zřejmé, že největší část respondentů nemá k užívání nelegálních návykových látek ve společnosti pozitivní postoj a tenhle druh rizikového chování tedy nejčastěji buďto zásadně neschvalují či „pouze“ neschvalují. Kladný postoj k tomuto jevu vyjádřilo pouze 7 respondentů, což je 6 %. Neutrálním postojem se k věci vyjádřilo celkem 48 respondentů (tj. 39 %), kteří se vyjádřili prostřednictvím výroku *nic nenamítám*.

Výzkum zjišťoval také postoje respondentů k jednotlivým nelegálním návykovým látkám. Jelikož výsledky ukázaly, že dle respondentů je ve společnosti, konkrétně mladých dospělých nejvíce užívanou nelegální návykovou látkou marihuana či hašiš, zajímalo nás, zda respondenti konkrétně užívání marihuany považují za, řekněme „vstup do světa tvrdších drog“. Ačkoli výsledky kladných i negativních výroků byly ve výsledku velmi vyrovnané, tak o něco více respondentů (52 %) projevilo názor, ze kterého lze usoudit, že marihuanu nepovažují za „předstupeň“ k užívání tvrdších drog. Zbytek respondentů (48 %) pak projevilo souhlas s výrokem a myslí si tedy, že marihuana opravdu tohle riziko pro společnost představuje. Výzkum dále pokračoval k tvrdším druhům drog, jako je kupříkladu pervitin, který respondenti dle jejich odpovědí považují v nejčastějším případě za velmi nebezpečnou látku, především ve vztahu k vytvoření závislosti. O halucinogenních látkách je známo, že mohou být pro člověka velmi nebezpečné, jelikož, jak již napovídá název, po jejich užití vytvářejí halucinace. I tuhle tvrdou drogu respondenti ve většině případů považují za nebezpečnou a vyzkoušet by ji nechtěli. Pár respondentů (46, tj. 38 %) projevilo názor, že jim stav, které halucinogenní látky vyvolávají zní jako zajímavá zkušenost, avšak báli by se tuto látku vyzkoušet. Třetí zkoumanou nelegální návykovou látkou byl kokain. Otázka zkoumala chování respondentů v případě, když by jim byla tato látka nabídnuta a z výsledků vyplynulo, že většina respondentů (103, tj. 85 %) by nabídku odmítlo a pouze 5 respondentů, což činí pouhé 4 %, by tuto látku přijmulo a následně užilo.

DVO6: Jaká je dle studentů SP drogová situace mezi studenty UTB ve Zlíně?

Na tento dílčí cíl na odpovídají položky č. 37, 38 a 39.

Výsledky výzkumu odhalily, že užívání nelegálních návykových látek není u vysokoškolských studentů zas až tak neobvyklé. 55 respondentů, což činí 45 % si myslí, že tento jev je u vysokoškolských studentů spíše obvyklý, ale 45 respondentů, tj. 37 %

uvedlo, že tento jev zase není tak příliš obvyklý. Jednoznačně kladnou odpověď pak podalo 15 respondentů (12 %) a 7 respondentů (6 %) pak vyjádřilo nesouhlas s tím, že by byl tento jev u vysokoškolských studentů obvyklým. Z výsledků lze tedy vyvodit závěr, že užívání nelegálních návykových látek by mohl být u studentů vysokých škol docela běžným jevem.

Výzkum dále zjišťoval, jestli je možné od studentů UTB sehnat nelegální návykové látky. Výsledky ukázaly, že větší polovina respondentů si myslí, že tyto látky lze sehnat pouze od přátel mimo školu či od cizích zdrojů. Druhá polovina respondentů (52, tj. 43 %) pak byla toho názoru, že tyto látky by bylo možné sehnat i přímo od studentů ve škole.

Ve výzkumu jsme se zaměřovali konkrétně na marihuanu či hašiš, který by bylo jednoduché sehnat podle 20 % respondentů (25), kteří vyjádřili, že ví o spoustě studentů, kteří tuto látku užívají. 75 respondentů (61 %) se pak pouze domnívá, že jednoduché by to bylo, avšak neznají žádného studenta, který by jim tuto látku poskytl. Podle zbytku respondentů by tato činnost nebyla snadná, avšak pouze pro jednoho respondenta by byla nemožná.

6.1 Doporučení pro praxi

Tato podkapitola hovoří o doporučení pro praxi, která vycházejí ze zjištěných výsledků výzkumného šetření, zaměřeného na problematiku užívání návykových látek u studentů Sociální pedagogiky na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně.

Respondenční skupina byla tvořena již dospělými, plnoletými jedinci, o jejichž rozhodnutí, užívat návykové látky, ať už legální či nelegální, rodiče nemusí mnohdy ani vědět, stejně tak, jako i jejich blízké okolí.

Mé doporučení k problematice užívání návykových látek tkví v tom, že když už jedinec experimentuje či najde zalíbení v některé z návykových látek, tak je zde důležité nejprve spíše podchytit míru užívání těchto látek. Otázkou však zůstává, *kde je ta „bezpečná“ míra?* každý jedinec ji má jinde, a proto si myslím, že je důležité, uvědomit si, v jaké chvíli se ocitáme na konci této „bezpečné cesty“, kdy „pouze“ experimentujeme a zkoušíme, a kdy už vstupujeme do světa závislosti na látce.

V mé práci jsem se setkala s tím, že někteří respondenti již doteky závislosti pocítili. V tomto případě bych jim doporučila svou situaci neprodleně řešit. Zde je však nutno podotknout, že plnoletí jedinci musí sami chtít svůj problém řešit a pouze v tomhle případě jim pak bude poskytnuta pomoc ze stran odborných institucí, jako jsou například kontaktní centra, která vyhodnotí závažnost stavu klienta, a poté pracovníci center poskytnou potřebnou pomoc, která může vést do dalších institucí, kterými mohou být např. psychiatrická léčebna či terapeutická komunita, což jsou zařízení, zaměřená na léčbu závislostí.

Dále navrhuji, aby si především lidé z prostředí jedinců všímali, zda se u nich nevyskytly problémy s návykovými látkami, protože jsem toho názoru, že pomoc od jiných, v tak mnohdy obtížné životní situaci, je k nezaplacení. Pocítit zájem a následnou podporu od blízkých nebo i od „cizích“, je pro uživatele návykové látky tou nejvyšší a nenahraditelnou formou pomoci, kterou si mnohdy uvědomí, až se ze spár návykových látek dostanou. Proto choďme s očima otevřenýma a pomáhejme, protože pouze MY, lidé, si dokážeme dát tu nenahraditelnou „lidskou pomoc“.

ZÁVĚR

Bakalářská práce se zabývá problematikou užívání návykových látek. Stanovený hlavní výzkumný cíl práce byl analyzovat zkušenosti studentů Sociální pedagogiky s užíváním návykových látek.

Práce se skládá z teoretické a praktické části.

Teoretická část obsahuje tři hlavní kapitoly, ve kterých se věnuje pozornost vymezení pojmů v oblasti návykových látek, kde jsou podrobně rozepsány jak legální, tak i nelegální druhy návykových látek, včetně jejich specifikací. Dále je zde pozornost věnována také užívání návykových látek, respektive závislosti, která je v práci vymezena a členěna podle více autorů. Kapitola, týkající se mladé dospělosti v sobě zahrnuje např. proměnu kognitivních funkcí či emocionality, rozvoj socializace nebo diferenciaci rolí. Třetí kapitola se zaměřovala na vlivy prostředí, jež mohou mít vliv na užívání návykových látek. V této kapitole je zahrnut i vliv školy a následně i popsáno prostředí vysoké školy.

Praktická část práce, pomocí kvantitativního šetření zjišťuje analýzu četnosti výskytu a druhu užívaných návykových látek u studentů Sociální pedagogiky na UTB ve Zlíně, kde výzkum probíhal formou dotazníků, který obsahuje 39 položek. Prostřednictvím dotazníků byla nasbírána data, která umožnila zodpovědět všechny dílčí výzkumné otázky.

Výzkum ukázal, že valná většina respondentů, jsou uživateli legálních návykových látek, a to především alkoholu. Jednoznačně pozitivní výsledky výzkum ukázal v oblasti užívání nelegálních návykových látek, které užívá pouze malé množství studentů. Zde zvítězila téměř na plné čáře marihuana či hašiš, tedy konopné drogy. Výsledky, týkající se frekvence užívání jednotlivých návykových látek se nejčastěji pohybovaly v rozmezí míry víkendově-příležitostně. Znepokojivé výsledky, týkající se užívání, se objevily u nelegálního pervitinu, ketaminu a marihuany, kde respondenti, tyto látky užívající, pocítují závislost na těchto látkách, které užívají v rozmezí každodenně-víkendově, přičemž důvodem užívání byla již zmíněná závislost, ale také relax a zábava.

Domnívám se, že užívání návykových látek je u vysokoškolských studentů docela běžným jevem, který nelze příliš snadno odstranit, zejména pokud jedinci sami nechtějí. V případě, že jedinec zatím nevidí problém v užívání návykové látky a nemá prozatím důvod tento typ rizikového chování plně odstranit, tak je potřeba mít na paměti, že lze alespoň užívat návykové látky v rozumné míře, tak, aby tohle užívání jedince nakonec nedostalo na nebezpečnou cestu závislosti a nestalo se pro něj sebedestruktivním.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. RADIMECKÝ, Josef. Celoživotní vzdělávání v oboru adiktologie. *Adiktologie: časopis pro prevenci, léčbu a výzkum v adiktologii*. 2007, 7(2). ISSN 1213-3841.
2. MINAŘÍK, Jakub a KMOCH, Vladimír, 2015. *Přehled psychotropních látek a jejich účinků*. In: KALINA, Kamil a kol. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4331-8.
3. NOŽINA, Miroslav, 1997. *Svět drog v Čechách*. Praha: KLP - Koniasch Latin Press. ISBN 80-85917-35-X.
4. SKÁLA, Jaroslav. ...až na dno!?: Fakta o alkoholu a jiných návykových látkách. 4. vydání. Praha 1 : AVICENUM, 1988. 144 s. ISBN 09-045-88.
5. HUPKOVÁ, I. - LIBERČANOVÁ, K.: *Drogové závislosti a ich prevencia*. Trnava: Pedagogická fakulta. 2012. 153 s. ISBN 978-80-8082-563-8. Dostupné na: <http://pdf.truni.sk/veda-vyskum?e-kniznica#online>.
6. EDWARDS, Griffith. *Záhadná molekula: mýty a skutečnosti o alkoholu*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2004. Edice 21. ISBN 80-7106-696-6.
7. KALINA, Kamil. *Drogy a drogové závislosti: mezioborový přístup*. Praha: Úřad vlády České republiky, c2003. Monografie (Úřad vlády České republiky). ISBN 80-86734-05-6.
8. KALINA, Kamil. *Klinická adiktologie*. Praha: Grada Publishing, 2015. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4331-8.
9. BORNÍK, Miroslav. *Drogy: co bychom o nich měli vědět*. Praha: Themis, 2001. ISBN 80-85821-98-2.
10. NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti: jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat a jak je zvládat*. 4., rozš. vyd. Praha: BESIP, 1997.
11. MIOVSKÝ, Michal. *Konopí a konopné drogy: adiktologické kompendium*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-0865-2.
12. KUBÁNEK, Vladimír a Lubomír POLÍVKA. *Drogy a jejich účinky na lidský organismus*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2010. ISBN 978-80-7251-319-2.
13. GÖHLERT, Fr.-Christoph a Frank KÜHN. *Od návyku k závislosti: toxikomanie: drogy: účinky a terapie*. Praha: Ikar, 2001. Pro zdraví. ISBN 80-7202-950-9.
14. RUFER, Marc. *Tabletky štěstí: Extáze, Prozac - návrat psychofarmak?*. Brno: Books, 1998. Nové obzory (Jota). ISBN 80-85914-97-2.

15. KACHLÍK, Petr. *Mapování drogové scény, aktivit a úrovně protidrogové prevence na Masarykově univerzitě: škola a zdraví pro 21. století, 2011*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2011. ISBN isbn978-80-210-5724-1.
16. PRESL, Jiří. *Drogová závislost: může být ohroženo i vaše dítě?*. 2. rozš. vyd. Praha: Maxdorf, 1995. Medica. ISBN isbn80-85800-25-x.
17. JURÁKOVÁ, Iveta. *Trestněprávní postih toxikomanů*. Brno: Masarykova univerzita, 1999. Spisy Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, sv. 234. ISBN 80-210-2234-5.
18. BOOTH, M. Konopí : Dějiny. Praha : BB Art, 2004. ISBN 80-7341-348-5.
19. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
20. FISCHER, Slavomil a Jiří ŠKODA. *Sociální patologie: analýza příčin a možnosti ovlivňování závažných sociálně patologických jevů*. Praha: Grada, 2009. Psyché (Grada). ISBN 9788024727813.
21. PRESL, Jiří. *Drogová závislost: Může být ohroženo i Vaše dítě?*. Praha: Maxdorf, 1994. Medica. ISBN 80-85800-18-7.
22. HAJNÝ, Martin. *O rodičích, dětech a drogách*. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0135-9.
23. VAŠUTOVÁ, Jaroslava. *Strategie výuky ve vysokoškolském vzdělávání*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2002. ISBN 80-7290-100-1.
24. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.: dětství a dospívání*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
25. SLAVÍK, Milan. *Vysokoškolská pedagogika*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4054-6.
26. ROHLÍKOVÁ, Lucie a Jana VEJVODOVÁ. *Vyučovací metody na vysoké škole: praktický průvodce výukou v prezenční i distanční formě studia*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-41529.
27. KACHLÍK, Petr. *Mapování drogové scény, aktivit a úrovně protidrogové prevence na Masarykově univerzitě: škola a zdraví pro 21. století, 2011*. Brno: Masarykova univerzita ve spolupráci s MSD, 2011. ISBN 978-80-210-5724-1.
28. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

1. Substituční léčba. *Substituční léčba* [online]. MeDitorial [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <http://www.substitutni-lecba.cz/rozdeleni-drog>.
2. Heroin. *Prev-Centrum* [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://www.prevcentrum.cz/informace-o-drogach/heroin/>.
3. Heroin. *Wikipedia* [online]. 2018 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Heroin#cite_ref-lexdata_1-0.
4. Účinky konopí během intoxikace. *Legalizace.cz* [online]. 2017 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://www.legalizace.cz/ucinky-konopi-behem-intoxikace/>.
5. Encyklopedie psychotropních rostlin. *Biotox* [online]. 2009 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <http://www.biotox.cz/enpsyro/obshrosth.html>.
6. *Halucinogeny-účinky* [online]. Praha, 2017 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://docplayer.cz/45340881-Uvod-lecba-t-e-x-t-sona-holcikova.html>. Výukový text. PK 1. LF UK v Praze a VFN v Praze.
7. Nootropil (piracetam). *Netdoctor* [online]. United Kingdom, 2012 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://www.netdoctor.co.uk/medicines/brain-nervous-system/a7226/nootropil-piracetam/>.
8. HEJLOVÁ, Anežka. *Metodické zpracování textu: Káva a její účinky na lidský organismus* [online]. Brno, 2013 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/rofe1/?cop=3437685>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Fakulta pedagogická, Katedra fyziky, chemie a odborného vzdělávání.
9. ZÁRUBA, Milan. *Léky podporující učení* [online]. Brno, 2007 [cit. 2018-10-22]. Dostupné z: <https://theses.cz/id/djnplt/?lang=en;furl=%2Fid%2Fdnplt%2F>. Diplomová práce. Masarykova Univerzita v Brně Pedagogická fakulta.

ZÁKONY:

1. Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník.
2. Zákon č. 37/1989 Sb. o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, ve znění pozdějších předpisů.
3. Zákon č.111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů – zákon o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd.	A tak dale
Apod.	A podobně
Č.	Číslo
ČR	Česká republika
Kol.	Kolektiv
MUNI	Masarykova univerzita v Brně
Např.	Například
SP	Sociální pedagogika
S.	Strana
Tj.	To je
Tzv.	Tak zvaný
UTB	Univerzita Tomáše Bati

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 <i>Nejčastěji užívané návykové látky</i>	40
Graf 2 <i>Počátek užívání tabáku</i>	42
Graf 3 <i>Počátek užívání alkoholu</i>	43
Graf 4 <i>Změny v užívání legálních návykových látek s příchodem na VŠ</i>	43
Graf 5 <i>Prostředí užívání alkoholu</i>	45
Graf 6 <i>Prostředí uživatelů legálních návykových látek</i>	46
Graf 7 <i>Frekvence užívání alkoholu</i>	47
Graf 8 <i>Frekvence užívání látek, využívaných ke studijním účelům</i>	50
Graf 9 <i>Důvody užívání alkoholu</i>	51
Graf 10 <i>Druhy užívaných nelegálních návykových látek</i>	52
Graf 11 <i>Počátek užívání nelegálních návykových látek</i>	55
Graf 12 <i>Změny v užívání nelegálních návykových látek s příchodem na VŠ</i>	55
Graf 13 <i>Vlivy prostředí na užití nelegální návykové látky</i>	56
Graf 14 <i>Prostředí uživatelů nelegálních návykových látek</i>	57
Graf 15 <i>Frekvence užívání nelegálních návykových látek se spolužáky</i>	59
Graf 16 <i>Prostředí, užívání nelegálních návykových látek se spolužáky</i>	60
Graf 17 <i>Přínosy nelegálních návykových látek, využívaných ke studijním účelům</i>	61
Graf 18 <i>Období užívání nelegálních návykových látek, využívaných ke studiu</i>	62
Graf 19 <i>Prostředí, užívající nelegální návykové látky</i>	63
Graf 20 <i>Názory na hrozící nebezpečí u marihuany</i>	65
Graf 21 <i>Míra nebezpečí, vycházející z užívání pervitinu</i>	65
Graf 22 <i>Postoje k halucinogenním látkám</i>	66
Graf 23 <i>Postoje k nabídce kokainu</i>	67
Graf 24 <i>Oblíbené nelegální návykové látky ve společnosti mladých dospělých</i>	67
Graf 25 <i>Mapování drogové dostupnosti na UTB ve Zlíně</i>	69
Graf 26 <i>Dostupnost marihuany / hašiše na UTB ve Zlíně</i>	69

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 <i>Počet uživatelů legálních návykových látek</i>	39
Tabulka 2 <i>Míra užívání legálních návykových látek – absolutní četnost</i>	41
Tabulka 3 <i>Míra užívání legálních návykových látek – relativní četnost</i>	41
Tabulka 4 <i>vlivy prostředí na užití legální návykové látky</i>	44
Tabulka 5 <i>Společné užívání legálních návykových látek se spolužáky</i>	47
Tabulka 6 <i>Látky, využívané ke studiu</i>	48
Tabulka 7 <i>Přínosy látek, využívaných ke studijním účelům</i>	49
Tabulka 8 <i>Počet uživatelů nelegálních návykových látek</i>	52
Tabulka 9 <i>Frekvence užívání jednotlivých nelegálních návykových látek-absolutní četnost</i>	53
Tabulka 10 <i>Frekvence užívání jednotlivých nelegálních návykových látek-relativní četnost</i>	54
Tabulka 11 <i>Důvody užívání nelegálních návykových látek</i>	58
Tabulka 12 <i>Užívání nelegálních návykových látek mezi spolužáky</i>	59
Tabulka 13 <i>Nelegální návykové látky, využívané ke studijním účelům</i>	61
Tabulka 14 <i>Názory na užívání nelegálních návykových látek ve společnosti</i>	64
Tabulka 15 <i>Výskyt užívání nelegálních návykových látek u studentů VŠ</i>	68

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: *Vzor dotazníku*

PŘÍLOHA P I: VZOR DOTAZNÍKU

UŽIVÁNÍ NÁVYKOVÝCH LÁTEK VYSOKOŠKOLSKÝMI STUDENTY

1. Užíváte některou z legálních návykových látek?
 - a) ano
 - b) ne
2. Kterou z legálních návykových látek užíváte?
 - a) alkohol
 - b) tabák
 - c) káva
 - d) nootropika (tzv. chytré drogy např. piracetam)
 - e) jinou (doplň) _____
3. Jak často legální návykové látky užíváte? (zakřížkujte možnosti).

Alkohol	Tabák	Káva	Nootropika	Jiné
každý den	každý den	každý den	každý den	každý den
min. 3x týdně	min. 3x týdně	min. 3x týdně	min. 3x týdně	min. 3x týdně
pouze víkendově	pouze víkendově	pouze víkendově	pouze víkendově	pouze víkendově
min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně
Příležitostně	příležitostně	Příležitostně	příležitostně	příležitostně
Neužívám	neužívám	Neužívám	neužívám	neužívám

4. Kdy jste začali užívat tabák?
 - a) na vysoké škole
 - b) na střední škole
 - c) již na základní škole
 - d) neužívám
5. Kdy jste začali užívat alkohol?
 - a) na vysoké škole
 - b) na střední škole
 - c) již na základní škole
 - d) neužívám
6. Zvýšila se u Vás s příchodem na vysokou školu míra užívání legálních návykových látek?
 - a) ano
 - b) ne
7. Kdo ovlivnil tvé rozhodnutí vyzkoušet legální návykovou látku?
 - a) přítel
 - b) sourozenec

- c) rodiče
 d) spolužák
 e) bylo to mé vlastní rozhodnutí
 f) přítel/přítelkyně
 g) někdo jiný _____
8. S kým alkohol obvykle užíváte?
 a) sám
 b) s přáteli
 c) se spolužáky
 d) se sourozencem
 e) s rodiči
 f) s přítelem/přítelkyní
 g) s někým jiným _____
9. Legální návykové látky v mém prostředí užívají především:
 a) mí kamarádi mimo školu
 b) spolužáci ve škole
 c) rodina
 d) přítel/přítelkyně
10. Užíváte legální návykové látky pravidelně i se svými spolužáky na vysoké škole?
 a) ano
 b) ne
11. Jak často užíváte alkohol?
 a) víkendově
 b) užívám jej pravidelně i přes týden
 c) pouze příležitostně
 d) jsem abstinent
12. Doplně, kterou legální návykovou látku/ů využíváte výhradně ke studijním účelům.

13. Tato látka mi pomáhá:
 a) lépe se soustředit na studium
 b) uniknout od studia
 c) jiné _____
14. Tuto látku užívám:
 a) pouze ve zkouškovém období
 b) pouze v období státnic
 c) i při běžném studování
 d) i mimo studium
15. Alkohol užívám, protože:
 a) chci zapadnout mezi partu přátel
 b) jsem na látku závislý
 c) pomáhá mi uvolnit se ve stresových situacích (např. zkouška, rande)
 d) v něm hledám únik od problémů

- e) si bez něj nedokáži užít zábavu
- f) pouze pro zábavu a relax
- g) neužívám
- h) jiný _____

16. Užíváte nelegální návykové látky? (Pokud ne, přeskočte na otázku č. 30)

- a) ano
- b) ne

17. Kterou z nelegálních návykových látek užíváte?

- a) marihuana, hašiš
- b) kokain
- c) pervitin
- d) MDMA, extáze
- e) LSD, lysohlávky
- f) jinou (uveď) _____

18. Jak často nelegální návykové látky užíváte? (zaškrtněte možnosti).

Marhuana, hašiš	Kokain	Pervitin	MDMA, extáze	LSD, lysohlávky	Jiné
každý den	každý den	každý den	každý den	každý den	každý den
min. 3x týdně	min. 3x týdně	min. 3x týdně	min. 3x týdně	min. 3x týdně	min. 3x týdně
pouze víkendově	pouze víkendově	pouze víkendově	pouze víkendově	pouze víkendově	pouze víkend.
min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně	min. 1x měsíčně
Příležitostně	příležitostně	příležitostně	příležitostně	příležitostně	příležitostně
Neužívám	neužívám	neužívám	neužívám	neužívám	neužívám

19. Kdy jste nelegální návykové látky začali užívat?

- a) na vysoké škole
- b) na střední škole
- c) již na základní škole

20. Zvýšila se u Vás s příchodem na vysokou školu míra užívání nelegálních návykových látek?

- a) ano
- b) ne

21. Kdo ovlivnil tvé rozhodnutí vyzkoušet nelegální návykovou látku?

- a) přátelé
- b) sourozenec
- c) rodiče
- d) spolužák

- e) bylo to mé rozhodnutí
 - f) cizí člověk
 - g) přítel/ přítelkyně
 - h) někdo jiný _____
22. S kým nelegální návykové látky obvykle užíváte?
- a) sám
 - b) s přáteli
 - c) se spolužáky
 - d) se sourozencem
 - e) s rodiči
 - f) s přítelkyní/přítelem
 - g) s někým jiným _____
23. Nelegální návykové látky užívám, protože:
- a) chci zapadnout mezi partu přátel
 - b) jsem na látku závislý
 - c) pomáhá mi uvolnit se ve stresových situacích (např. zkouška, rande)
 - d) v nich hledám únik od problémů
 - e) bez nich si nedokážu užít zábavu
 - f) pouze pro zábavu a relax
 - g) jiný _____
24. Užíváte nelegální návykové látky pravidelně i se svými spolužáky na vysoké škole?
- a) ano
 - b) ne
25. Jak často se svými spolužáky užíváte nelegální návykové látky?
- a) každý den
 - b) pouze víkendově
 - c) více, než 3x do týdne
 - d) 1x týdně
 - e) max. 3x měsíčně
 - f) neužívám s nimi
26. Kde se svými spolužáky nelegální návykové látky užíváte?
- a) na koleji/studentském bytě
 - b) na území školy
 - c) v klubech, hospodách aj.
 - d) kdekoliv
 - e) neužívám s nimi
 - f) jinde _____
27. Uveďte prosím, kterou nelegální návykovou látku užíváte ke studijním účelům.
28. Tato návyková látka mi pomáhá:
- a) soustředit se na studium
 - b) zapomenout na studium

- e) něco jiného _____
29. Tuto návykovou látku užívám:
- pouze ve zkouškovém období
 - pouze v období státnic
 - i při běžném studování
 - i mimo studium
30. Nelegální návykové látky v mém prostředí užívají především:
- mí kamarádi mimo školu
 - spolužáci ve škole
 - rodina (sourozenec, rodiče)
 - přítel/přítelkyně
 - nikdo
 - někdo jiný _____
31. Tolerujete užívání nelegálních návykových látek ve společnosti?
- zásadně neschvaluji
 - neschvaluji
 - nic nenamítám
 - schvaluji
 - rozhodně schvaluji
32. Jaký je Váš postoj k výroku: Marihuana je předstupněm k tvrdým drogám?
- naprosto souhlasím
 - nejspíš souhlasím
 - zásadně nesouhlasím
 - nejspíš nesouhlasím
33. Jak nebezpečné je podle Vás experimentování s pervitinem, ve vztahu ke vzniku závislosti na této tvrdé droze?
Zakroužkujte - 1 (nejméně), 5 (nejvíce).
- _____
- 1 2 3 4 5
34. Je pro ně charakteristický výskyt iluzí a pseudohalucinací, pro část šamanských kultur byly dokonce základním prostředkem pro cestu do změněných stavů vědomí. Jedná se o halucinogenní látky.
- jsou velmi nebezpečné a nikdy bych je nezkusil/a
 - zní to jako zajímavá zkušenost, ale bála bych se
 - láká mě vyzkoušet takovou látku
 - již jsem tuto látku vyzkoušel/a
35. Pokud vám někdo nabídne kokain, jak se zachováte?
- přijmu a užiji ho

- b) odmítnu nabídku
 - c) přijmu, ale nenechám si ho
36. Která nelegální návyková látka je podle Vás teď nejvíce trendy ve společnosti mladých dospělých?
- a) marihuana, hašiš
 - b) LSD, lysohlávky
 - c) MDMA, extáze
 - d) pervitin
 - e) kokain
 - f) jiné _____
37. Myslíte si, že je užívání nelegálních návykových látek u studentů VŠ častým jevem?
- a) ano
 - b) spíše ano
 - c) ne
 - d) spíše ne
38. Kde ve Zlíně si myslíte, že je možné sehnat některou nelegální návykovou látku?
- a) od spolužáků
 - b) od známých ve škole
 - c) od přátel mimo školu
 - d) pouze od cizích zdrojů
39. Myslíte si, že je mezi studenty UTB jednoduché sehnat marihuanu či hašiš?
- a) ano, protože je zde hodně studentů, užívajících tuto látku
 - b) myslím si, že ano, ale nevěděla bych, za kým jít
 - c) není to snadné, nevím o žádném studentovi, užívajícím tuto látku
 - d) myslím si, že je to nemožné